БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1926 чылдан үндезилеттингей.

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1960 ч. ОКТЯБРЬ 14 ПЯТНИЦА № 242 (4726)

Өртээ 20 коп.

Коммунизмни тургузар дээш демиселге совет улустуң сорук киирикчи болгаш организакчы улуг күжү—Лениннин тургусканы Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы делгерезин!

(Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Кыйгырыгларындан).

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 43 чыл оюнга

СЭКП ТК-НЫҢ КЫИГЫРЫГЛАРЫ

1. Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 43 чыл ою делгерезин!

2. Кижи төрелгетенниң төөгүзүнге чаа үе-чаданы — капитализмниң буурап дүжериниң болгаш социализмниң тиилээриниң үе-чадазын ажыткан Улуг Октябрьга алдар!

3. Октябрьның социалистиг Улуг революциязының тиилелгелиг тугу, бүгү чурттарның ажылчы чоннарының идейлиг чепсээ—марксизм-ленинизм делгерезин!

4. Совет Эвилеликиң ажылчы чоннары! Партияның XXI съездизиниң бүгү делегейге төөгүлүг шиитпирлерин, бистиң чуртувуска коммунизм тургузуушкунун калбартырының улуг сорулгаларын күүседиринче бүгү күштү салыылыңар!

5. Тайбың, улустарның национал хамаарышпас чоруу, демократия болгаш социализм дээш демиселге ажылчын аңгының болгаш бүгү ажылчы чоннарның авангардызы — коммунистиг болгаш ажылчын акы-дуңма партияларга чалбыыштыг байыр!

Бүгү чурттарның коммунистиг болгаш ажылчын партияларының бузулбас чаңгыс эви база сырый каттыжыышкыны делгерезин!

6. Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

7. Тайбың болгаш демократия дээш, улустарның хосталгазы болгаш национал хамаарышпас чоруу дээш, социализм дээш демиселге бүгү чурттарның ажылчын аңгызының хөделиишкиннериниң чаңгыс эви, дайынчы эп-сеткил каттыштырылгазы быжыгып турзун!

8. Пролетаржы интернационализмниң тугун бедик тудаалы!

9. Колониализмниң чүдек-бужар системазын бүрүн узуткаары дээш демисежип турар бүгү улустарга акы-дуңманың байыры!

Делегейниң улустары! Бүгү колония чурттарга бүрүн хамаарышпас чорукту болгаш хосталганы саат чок тыпсырын чедип алыңар!

10. Бүгү чурттарның улустары! Тайбың дээш, чепсегелениишкинни бүгү-ниити болгаш бүрүн дүжүрери дээш демисежиңер! Кижи төрелгетенниң дайзыннары—дайынның империалистиг кыпсычыларын шиитпирлиг сойгалап илередиңер!

11. Делегейниң улустары! «Соок дайынны» узуткаарын болгаш улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун чымчадырын чедип алырын ораалдажыңар! Атомнуг болгаш водородтуг чепсектиң шенелделерин соксадырын болгаш ол чепсекти хоругдаарын чедип алыңар!

12. Бүгү чурттарның улустары! Барыын Германияны чепсеглээринге удур, немец дайынзырактарны ракета-атомнуг чепсек-биле чепсеглээринге удур, Германия-биле тайбың керээзин чарары болгаш Барыын Берлинде эжелел ёзу-чурумун узуткаары дээш шиитпирлиг демисежиңер!

13. Тайбың, демократия, социализм болгаш национал хамаарышпас чорук дээш, капиталистиг чурттарның кара-бажыңнарында түрегдеп чыдар эрес-маадырлыг демиселчилерге изиг байыр!

14. Улустарның тайбыңының болгаш айыыл чок чоруунун тиилеттирбес челенгиижи—социализмниң күчүлүг делегей системазы делгерезин! Социалистиг лагерь чурттарының улуг дем-кадылгазы чечектелип, быжыгып турзун!

15. Кыдат Улус Республиканың социализмни тургузуп турар ажылчы чоннарынга акы-дуңманың байыры! ССРЭ-ниң болгаш Кыдаттың улуг улустарының аразында меңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

16. Албанияның Улус Республиказының социализмни тургузуп турар ажылчы чоннарынга акы-дуңманың байыры! Совет болгаш албани улустарның аразында меңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

17. Болгарияның Улус Республиказының социализмни тургузуп турар ажылчы чоннарынга акы-дуңманың байыры! Совет болгаш болгар улустарның аразында меңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

18. Венгр Улус Республиканың социализмни тургузуп турар ажылчы чоннарынга акы-дуңманың байыры! Совет болгаш венгр улустарның аразында меңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

19. Вьетнамның Демократтыг Республиказының социализмни тургузуп, боттарының чуртун демократтыг эгелерге тайбың каттыштырар дээш демисежип турар ажылчы чоннарынга акы-дуңманың байыры! Совет болгаш вьетнам улустарның аразында меңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

20. Тайбың дээш, чаңгыс аай демократтыг болгаш тайбыңга ынакшылдыг Германия дээш демиселге бүгү Германияның депшилгелиг күштериниң челенгиижи—Герман Демократтыг Республика делгерезин! ГДР-ниң социализмни тургузуп турар ажылчы чоннарынга акы-дуңманың байыры! Совет болгаш герман улустарның аразында найырал болгаш кады ажылдажылга быжыгып турзун!

21. Көрей Улус-Демократтыг Республиканың социализмни тургузуп, боттарының чуртун демократтыг эгелерге тайбың каттыштырар дээш демисежип турар ажылчы чоннарынга акы-дуңманың байыры! Совет болгаш көрей улустарның аразында меңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

22. Моол Арат Республиканың социализмни тургузуп турар ажылчы чоннарынга акы-дуңманың байыры! Совет болгаш моол улустарның аразында меңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

23. Польша Улус Республиканың социализмни тургузуп турар ажылчы чоннарынга акы-дуңманың байыры! Совет болгаш польша улустарның аразында меңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

24. Румын Улус Республиканың социализмни тургузуп турар ажылчы чоннарынга акы-дуңманың байыры! Совет болгаш румын улустарның аразында меңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

25. Чехословакияның Социалистиг Республиказының социализмни тургузуп турар ажылчы чоннарынга акы-дуңманың байыры! Совет болгаш чехословак улустарның аразында меңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

26. Югославияның Федеративтиг Улус Республиказының ажылчы чоннарынга акы-дуңманың байыры! Совет болгаш югослав улустарның найыралы болгаш кады ажылдажылгазы тайбың база социализм дээш демиселдиң эрге-ажыктарынга таарыштыр калбарып, быжыгып турзун!

27. Улуг индий улуска изиг байыр! Совет Эвилелиниң болгаш Индияның улустарының аразында найырал болгаш кады ажылдажылга калбарып, быжыгып турзун!

28. Улуг индонези улуска изиг байыр! Совет Эвилелиниң болгаш Индонезияның улустарының аразында найырал болгаш кады ажылдажылга калбарып, быжыгып турзун!

29. Бирманың, Цейлоннуң, Камбоджаның, Лаостуң тайбың болгаш боттарының чурттарының национал хамаарышпас чоруун быжыглаар дээш демисежип турар улустарынга изиг байыр!

30. Афган улуска изиг байыр! Совет Эвилелиниң болгаш Афганистанның улустарының аразында найыралдыг, чаагай кожа-хелбээ харылзаалар быжыгып, калбарып турзун!

31. Империалистиг чимзениишкиннерге удур, колониализмни бүрүн узуткаары дээш, боттарының чурттарының хамаарышпас чоруун болгаш бот-эргезин быжыглаары дээш, национал экономиказын хөгжүдери дээш демисежип турар араб чурттарның улустарынга изиг байыр!

32. Колониализмниң кинчи-бектерин үзе шапкан болгаш боттарының национал хамаарышпас чоруун быжыглаары дээш эрес-маадырлыг демисежип турар хостуг африка күрүнелериниң улустарынга изиг байыр!

Африканың дарлаттырган бүгү улустарынга хосталга!

33. Бодунуң национал хамаарышпас чоруу болгаш колонизаторларның чимзениишкиннеринге удур Конго Республиканың девискээр талазы-биле бүдүн турар чоруун камгалаар дээш демисежип турар конго улуска изиг байыр!

34. Латин Американың империализмге удур, боттарының чурттарының хамаарышпас чоруун болгаш бот эргезин быжыглаар дээш, улустар аразынга тайбың болгаш кады ажылдажылга дээш демисежип турар улустарынга изиг байыр!

35. Кубаның чаа амыдыралды тургузуп, бодунуң национал хосталгазын болгаш хамаарышпас чоруун эрес-маадырлыг камгалап турар маадырлыг улузунга изиг байыр!

36. Бүгү делегейде быжыг тайбыңның эрге-ажыктарынга Англияның, Американың Каттышкан Штаттарының, Францияның болгаш Совет Эвилелиниң улустарының найыралы болгаш кады ажылдажылгазы делгерезин!

37. Германияның Федеративтиг Республиказының милитаризмниң болгаш фашизмниң катап төрүттүнүүшкүнүнге удур демисежип турар ажылчы чоннарынга болгаш бүгү депшилгелиг күштеринге изиг байыр! Совет болгаш герман улустарның аразында найырал быжыгып турзун!

38. Совет Эвилелиниң болгаш Италияның улустарының аразында найыралдыг харылзаалар калбарып болгаш быжыгып турзун!

39. Совет Эвилелиниң болгаш Финляндия Республиканың улустарының аразында найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

40. Совет улустуң болгаш Швецияның, Норвегияның, Данияның, Исландияның улустарының аразында найыралдыг харылзаалар калбарып, быжыгып турзун!

41. Совет Эвилелиниң болгаш Австрияның улустарының аразында найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

42. Бодунуң девискээринде америк шериг баазаларынга удур, чуртунуң хамаарышпас болгаш демократтыг хөгжүлдези дээш, тайбың болгаш бүгү кожа күрүнелери-биле найырал дээш демисежип турар япон улуска изиг байыр!

43. Совет Эвилелиниң тайбыңга ынакшылдыг ленинчи даштыкы политиказы—янзы-бүрү ниитилел тургузуглуг күрүнелериниң тайбың кожа-хелбээ турарының, улустарның тайбыңын болгаш айыыл чок чоруун быжыглаарының, оларның хосталгазын болгаш хамаарышпас чоруун хүндүлээринин, экономиктиг болгаш культурлуг калбак харылзааларны хөгжүдериниң политиказы делгерезин!

44. Бистиң Төрээн чуртувустуң тайбыңын, күрүне эрге-ажыктарын болгаш айыыл чок чоруун серемчилелдиг камгалап турар, тиилелгелериң алдары-биле бүргеттинген эрес-маадырлыг Совет Чепсектиг Күштер делгерезин!

45. Совет тургузугнуң быжыг болгаш сыныш дивес үндезини—ажылчын аңгының болгаш колхозчу тараачыннарның бузулбас эвилели делгерезин!

46. Бистиң хөй национал дыг социалистиг күрүневистиң күжүнүң, күчү-шыдалының болгаш чечектелиишкининиң үндезини—ССРЭ-ниң улустарының бузулбас акы-дуңма найыралы делгереп, быжыгып турзун!

47. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Чеди чыл планын долдур болгаш ажыр күүседиринче, коммунизмниң материал-техниктиг баазазын тургузарынче бүгү күжүвүстү салыылы! Коммунистиг тургузуушкунга чаа-чаа тиилелгелерже, бурунгаар!

48. Хоорайның болгаш көдээниң ажылчы чоннары! Капитализм-биле тайбың чарышка тиилелгелерни төөгүлүг эң кыска хуусаада чедип алыылы! Чоннуң кижи санынга онааштыр продукция бүдүрер талазы-биле Американың Каттышкан Штаттарын четкеш, эртээли!

49. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Социалистиг хүлээлгелерни күүседири—бүдүрүлге болгаш тудуг бүрүзүнүн, колхоз болгаш совхоз бүрүзүнүң коллективтериниң алдарының хөрээ. Чеди чылдың ийиги чылы—1960 чылдың планын долдур болгаш ажыр күүседир дээш бүгү улустуң социалистиг чарыжын калбак нептередиили!

50. Коммунистиг күш-ажылдың коллективтеринге болгаш шалыпчыларынга, бүдүрүлгениң мурнакчыларынга болгаш чаартынчыларынга алдар! Келир үениң разведчиктериниң күчүлүг шимчээшкинин калбак нептередиили!

51. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Бистиң чуртувустуң күчү-шыдалының болгаш улустуң чаагай байдалының улам ыңайгы өзүлдезиниң үндезини—социалистиг өнчүнү бүгү хемчег-биле быжыглаңар! Ниитиниң байлаан көвүдедиңер, социализмниң: «Ажыл кылбас кижи, чем чивес» деп принцивин чайгылыш чок боттандырар дээш демисежиңер!

52. Үлетпүрнүн, тудугнуң болгаш транспорттуң ажылдакчылары! Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидеринге бар курлавырларны болгаш аргаларны улам долдур ажыглаңар! Комплексилиг механизацияны болгаш автоматизацияны чүткүлдүг боттандырыңар, эртемниң болгаш техниканың чедиишкиннерин бүдүрүлгеге улам дидим нептередиңер!

53. Эр, херээжен ажылчыннар, инженерлер, техниктер болгаш мастерлер! Бүдүрүлгелерниң болгаш тудугларның деңдески ажылдаарын хандырыңар, күш-ажылдың социалистиг сагылга-чурумун быжыглаңар! Камналганың чуруму дээш демисежиңер, продукцияның шынарын бедидиңер, бот-үнезин чиигедиңер!

54. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Кызырган ажыл хүнүнче шилчиишкин—делегейде эң-ие кыска ажыл хүнүн ССРЭ-ге тургузарынче орукка чугула үе-чада. Күш-ажылга чогаадычы идепкейни улам-на бедик көдүрээли!

55. Үлетпүрнүн, тудугнуң болгаш транспорттуң ажылдакчылары! Бүдүрүлгениң бүгү шынар кергүзүглерин экижидер дээш, электроэнергияны, металлды болгаш оттулар түүлүг камнаар дээш демисежиңер! Чаартыкчыларның болгаш чогаадычыларның массалыг шимчээшкинин калбартыңар!

56. Аар индустрияның ажылдакчылары! Бүгү улус ажылагыйын улам ыңай көдүрериниң, улустуң чазгай байдалын бедидериниң болгаш бистиң Төрээн чуртувустуң камгалал күчүзүн быжыглаарының үндезини — аар үлетпүрнүң ажылын экижидер дээш демисежиңер!

57. Совет металлургтар! Бүдүрүлгениң техниказын болгаш технологиязын сайзыраңгайжыдыңар! Руда байлактыг чаа черлерни шиңгээдип алырының темпилерин бедидиңер! Улус ажыл-агыйынга улам-на хөй руданы, шойну, каңны, прокатты, хоолайларны, өңнүг болгаш ховар металлдарны берээли!

58. Совет энергетиктер, электростанцияларның болгаш электри четкилериниң тудугжулары болгаш эптенчилери! Чаа энергетиктиг күүлерни ажыглалга дүрген-не киирип болгаш шиңгээдип алыңар, энергосистемаларны тударының болгаш ажыглаарының бот-үнезин чиигедиңер! Чуртка улам-на хөй электроэнергияны берээли!

59. Машина тудуунун болгаш прибор тудуунун ажылдакчылары! Комплексилиг механизацияның болгаш автоматизацияның бедик бүдүрүкчүлүг болгаш камнөлгалыг эң чаа машиналарын болгаш приборларын, чепсек-херекселдерин бүдүрерин дүрген-не шиңгээдип алыңар! Улус ажыл-агыйының бүгү адырларын техника талазы-биле чаарты чепсеглээр дээш чүткүлдүг демисежиңер!

60. Нефть болгаш газ үлетпүрүнүң ажылдакчылары! Геолог-шинчилел болгаш өрүмнээшкин ажылдарының, байлактыг чаа черлерин шиңгээдип алырының, нефть болгаш газ тыварының темпилерин бедидиңер! Нефть сайзырады ажылдап кылыр заводтарның күчүзүн өстүрүңер, нефть продуктуларның шынарын бедидиңер! Чуртка улам-на хөй нефтини болгаш газты берээлиңер!

61. Хөмүр даш үлетпүрүнүң ажылдакчылары! Хөмүр даш тывыжының комплексилиг механизациязын болгаш ажыктыг аргаларын калбак нептередиңер!

62. Химия үлетпүрүнүң ажылдакчылары! Чаа күүлерни ажыглалга дүрген-не киириңер, химиктиг продуктуларны бүдүрерин көвүдедиңер, шынарын бедидиңер, оларның ассортиментизин калбартыңар! Химиктиг чиг-эттен эки шынарлыг болгаш чиик өртектиг бараанларны хөйнү берээли! Көдээ ажыл-агыйга улам-на хөй минералдыг удобрениелерни берээли!

63. Совет тудугжулар! Чаа бүдүрүлгелерни, демир болгаш чазаглыг оруктарны, чурттарны бажыңнарын, школаларны, эмнелгелерни болгаш ургларның албан черлерин тударының темпилерин болгаш шынарын бедидиңер! Тудугнуң индустриалдыг баазазын быжыглаңар! Эптиг, чараш, эки шынарлыг болгаш камналгалыг бажыңнарны база тудугларны кылыңар!

64. Тудуг материалдарының үлетпүрүнүң ажылдакчылары! Цементини, ажыктыг чаа тудуг материалдарын, кылыгларны болгаш чыып-эптээр конструкцияларны бүдүрерин бүгү хемчег-биле көвүдедиңер! Тудуг материалдарының шынарын бедидиңер, бот-үнезин чиигедиңер!

65. Ыяш, ыяшты сайзырады ажылдап кылыр болгаш саазын үлетпүрүнүң ажылдакчылары! Чуртка улам-на хөй бедик шынарлыг тудуг ыяштарын, мебельди, целлюлозтарны болгаш саазыннарны берээли!

66. Чиик үлетпүрнүң ажылдакчылары! Быжыг болгаш чараш пестерни, хептерни, идиктерни, бажың иштиниң эт-херекселдерин болгаш улустуң хереглелиниң өске-даа бараннарын бүдүрерин көвүдедиңер, шынарын бедидиңер, ассортиментизин калбартыңар!

67. Аъш-чем үлетпүрүнүң ажылдакчылары! Чемненилге продуктуларын бүдүрерин көвүдедиңер, шынарын бедидиңер база ассортиментизин калбартыңар!

68. Балык үлетпүрүнүң ажылдакчылары! Ажык далайларга, океаннарга болгаш иштики суг хөвлбектеринге балык тударын көвүдедиңер! Балык продуктуларының шынарын бедидиңер!

69. Совет транспорттуң ажылдакчылары! Демир-орук, далай, хем, автомобиль болгаш агаар транспортун сайзыраңгайжыдыңар, ону амгы үениң техниктиг чепсек-херекселдери-биле чепсеглеңер! Чүүктер чедиреринин хуусааларын кызыңар, чүүктер сөөртүрүнүң бот-үнезин чиигедиңер! Пассажирлерни хандырарын экижидиңер!

70. Харылзааның ажылдакчылары! Харылзааның чепсек-херекселдерин калбартып, сайзыраңгайжыдыңар! Почтаның, телеграфтың, телефоннун, радионун, телевидениениң соксаал чок эки ажылдаарын чедип алыңар! Чонну хандырарын экижидиңер!

71. Эр, херээжен колхозчулар! Ниитиниң ажыл-агыйын бүгү хемчег-биле хөгжүдүңер, ниитиниң байлааның үндезини—хуваашпас фондуларны көвүдедиңер! Колхозтар аразының бүдүрүлге харылзааларын калбартыңар!

72. Боттарының социалистиг хүлээлгелерин күүседир дээш чүткүлдүг демисежип турар көдээ ажыл-агыйның ажылдакчыларынга алдар болгаш хүндүткел! Төрээн чуртка улам-на хөй тараана, эътти, сүттү, чуургаларны, дүктү, хевеңни, лённу, чигир сөөклазын, картофельди, ногааларны, чимистерни, шайны болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа продуктуларын берээли!

73. Эр, херээжен колхозчулар, совхозтарның ажылчыннары болгаш көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери! Эртемниң, техниканың болгаш мурнакчы дуржулганың чедиишкиннерин көдээ ажыл-агыйга улам дидим нептередиңер! Продукцияның бот-үнезин чиигедирин чүткүлдүг чедип алыңар!

74. Көдээ ажыл-агыйның ажыл-ишчилери! Ниитиниң мал ажылын бүгү хемчег-биле хөгжүдүңер, быжыг чем суурну тургузуңар, малдың продуктулуун бедидиңер! Чоннуң кижи санынга онааштыр мал ажылының продуктуларын бүдүрер талазы-биле АКШ-ты ажаалы!

75. Эр, херээжен колхозчулар, көдээ механизаторлар! Чер болгаш мал ажылынга комплексилиг механизацияны калбак нептередиңер, техниканы шиңгээдип алыңар, бүдүрүкчүлүг чорукту бедидеринге болгаш бодуңарның күш-ажылыңарны чиигедиринге техниканы эң дээре ажыглаңар!

76. Совхозтарның ажылдакчылары! Көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрерин көвүдедиңер, оларның бот-үнезин чиигедиңер! Чурттуң бүгү совхозтарын үлегерлиг, бедик бараанныг, орулгалыг ажыл-агыйлар болдураалы!

77. Кур черлериң ажыл-ишчилери! Чедип алдынган чедиишкиннерни быжыглап болгаш көвүдедиңер! Тарааның бедик болгаш туруштуг дүжүттерин чедип алыңар! Ниитиниң мал ажылын бүгү хемчег-биле хөгжүдүңер! Техниканы улам-на долу болгаш эң камныг ажыглаңар!

78. Совет садыгның болгаш ниитиниң чемненилге черлериниң ажылдакчылары! Чонну хандырарының бедик культуразы дээш демисежиңер, ажылчы чоннарның негелдезин эки өренип көрүңер, өзүп турар хереглелдерин улам долдур хандырыңар!

79. Совет албан черлериниң ажылдакчылары! Совет аппараттың бүгү звеноларының тодаргай ажылдаарын чедип алыңар! Бюрократизмни болгаш ажыл-чылзыр чорукту дазылындан шиитпирлиг узуткаңар! Ажылчы чоннарның негелде-хереглелдерин сагыш човаңгыр болгаш эзлдек көрүңер!

80. Эртемниң болгаш дээди өредилге черлериниң ажылдакчылары! Эртемниң улам ыңайгы чечектелиишкини дээш, техниктиг депшилге дээш демисежиңер! Чаа ажыдыышкынларны болгаш шинчилелдерни бүдүрүлгеге эң дүрген нептередирин чедип алыңар. Коммунизмниң үезинге төлептиг тускай эртемниглерни белеткеңер!

Мурнакчы совет эртемге алдар!

81. Күчүлүг космиктиг корабльдиң төөгүде бир-ле дугааргы ужудуушкунун болгаш Черже чедиишкинниг эзп келирин боттандырган совет эртемденнерге, конструкторларга болгаш инженерлерге, техниктерге болгаш ажылчыннарга алдар!

82. Литератураның болгаш уран үүлдүн ажылдакчылары! Совет кижиниң маадырлыг хереклериниң магалыг чаагайын болгаш чаражын боттарыңарның чогаалдарыңарга чырытыландыр көргүзүңер! Чогаалдарыңарның бедик идейлии болгаш уран-чечен мергежили дээш демисежиңер! Улустуң амыдыралы-биле, амгы үе-биле литератураның болгаш уран үүлдүн сырый, чарылбас харылзаалыг болуру дээш демисежиңер!

83. Парлалганың, радионун болгаш телевидениенин, ном үндүрер черлериниң болгаш культура-чырыдыышкын албан черлериниң ажылдакчылары! Улам-на тиилеп турар коммунистиг идеяларның, мурнакчы дуржулганың, эртемниң чедиишкиннериниң, кижи төрелгетенниң мөөнөп алган угаанбодал байлактарының массаларга могаг чок пропагандистери болгаш нептередикчилери болуңар!

84. Улус чырыдыышкынының ажылдакчылары! Ургларны өредириниң шынарын бедидиңер, амыдырал-биле, бүдүрүлге-биле школаның сырый харылзаазы дээш демисежиңер! Өзүп орар салгакчыларны коллективизмниң өзүзүнга, күш-ажылга ынакшылга, Төрээн чуртка бердиниишкинге, коммунизмниң хөрээнге кижизидиңер!

85. Медицина ажылдакчылары! Улустуң кадык камгалалын экижидип, хөгжүдүңер, эмнелге болгаш санитар албан черлериниң ажылынга культураны бедидиңер! Медицина эртеминиң эң чаа чедиишкиннерин практикага нептередиңер!

86. Бистиң чуртувуста эрге-чагырганың өзүлүг улусчу органнары—ажылчы чоннар депутаттарының Советтери делгерезин!

87. Совет профэвилелдери! Чеди чылды боттандырар дээш демиселге ажылчын аңгының болгаш интеллигенцияның чогаадычы инициативазын база идепкейин бүгү хемчег-биле калбартыңар! Ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларның чаагай байдалын болгаш культурлуг деңнелин улам ыңай бедидер дугайында соксаал чок сагыш салыңар!

Коммунизмниң школазы — совет профэвилелдери делгерезин!

88. Коммунистиг ниитилелдиң идепкейлиг тургузукчулары — совет херээженнер делгерезин!

89. Коммунистиг партияның шынчы дузалакчызы болгаш кур күжү, коммунизмниң аныяк тургузукчуларының мурнакчы отряды — Ленинчи комсомол делгерезин!

90. Оолдар болгаш кыстар! Коммунистиг өзү-биле чурттап болгаш ажылдап өреникер! Бедик моральдыг шынарларны боттарыңарга чаңчыктырыңар! Революсчу чаңчылдарның шынчы кадагалакчылары, коммунизмниң медерелдиг болгаш могаг чок тургузукчулары болуңар!

Бистиң чуртувустуң келир үези — алдарлыг совет аныяктар делгерезин!

91. Пионерлер болгаш школачылар! Билиглерни шудургу болгаш чүткүлдүг шиңгээдип алыңар, күш-ажылга ынакшып, ону хүндүткеңер! Лениннин улуг хөрээ дээш идепкейлиг демиселчилер болуруңга белеткениңер!

92. Эр, херээжен совет спортчуларга изиг байыр! Бистиң чуртувуска күш-культура шимчээшкинин улам калбартыылы!

93. Коммунистер болгаш комсомолчулар! СЭКП-ниң XXI съездизиниң шиитпирлерин күүседир дээш, ССРЭ-ге коммунизмни тургузар дээш бүгү улустуң демиселиниң мурнуку одуруунга болуңар!

94. Социалистиг тургузугнуң күжүнүң үнер дөзү, коммунизм тургузуушкунунга чаа-чаа чедиишкиннерниң үндезини — Коммунистиг партияның болгаш улустуң чаңгыс аай сырый каттыжыышкынында. Партияның болгаш улустуң бузулбас улуг сырый каттыжыышкыны делгерезин!

95. Коммунизмниң тургузунчузу—улуг совет улус делгерезин!

96. Бистиң чуртувустуң улустарының найыралының быжыг баганазы, тайбыңның, демократияның болгаш социализмниң тиилеттирбес челенгиижи—Совет Социалистиг Республикаларның Эвилели делгерезин!

97. Бистиң төрээн Совет чазаавыс делгерезин!

98. Коммунизмни тургузар дээш демиселге совет улустуң сорук киирикчи болгаш организакчы улуг күжү—Лениннин тургусканы Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы делгерезин!

99. Марксизм-ленинизмниң тугунун адаа-биле, Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле — коммунизмниң тиилелгезинче, бурунгаар!

100. Бүгү кижи төрелгетенниң чырыткылыг келир үези—коммунизм делгерезин!

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитеди.

КНО-НУҢ КОЛ АССАМБЛЕЯЗЫНЫҢ XV СЕССИЯЗЫНДА

КНО-нуң Кол Ассамблеязының пленарлыг хуралынга чепсегленишкинни дүжүрер дугайында айтырыгны чугаалажырының чурумунуң дугайында

1960 чылдың октябрь 11-де Н. С. ХРУЩЕВТУҢ чугаазы

Дээрги дарга!
Дээрги төлээлер!

Ам бистер Кол Ассамблеяның пленарлыг хуралынга чугаалажыры неттилип турар айтырыгларны тода радып турар-дыр бис. Чепсегленишкинни дүжүрер дугайында айтырыг — айтырыгларның кол айтырыы ол болгай. Совет Эвилелиниң болгаш социалистиг лагерьниң бүгү чурттарының улустары ынчаар санап турар. Орун делегей кырынга быжыг тайбыны хандырарынче илап-ла чүткүп турар бүгү улустар ынчаар бодап турар.

Ынчангаш бистер бүгү улустарның сагыш-сеткилин доюлдуруп турар чепсегленишкинни дүжүрер дугайында айтырыг бо Ассамблеяның ажылынга кол черни эзлээн турзун дээш ол айтырыгны чогум-на пленарлыг хуралга чугаалажырын эргежок чугула деп санап турар бис.

КНО-нуң дээди органы болур Кол Ассамблея чүгле күрүнелериң аразынга кезээде-ле тыптып кээп болур кандыг-бир маргылдааларны чарып чугаалажыр кылдыр эвес, харын хамыктың мурнунда тайбыны хандырарының чугула айтырыгларын шиитпирлээр кылдыр тургустуунган болгай.

Амгы үеним байдалдарында чепсегленишкинни дүжүрериниң айтырыы бөлза эн-не кол айтырыг болуп турар, быжыг тайбыны хандырар чорук ооң шиитпирлеттинериндеи хамаржыр. Кайы хире-даа чугула кандыг-даа айтырыглар делегейнин чаа дайыны болур бе азы болбас бе деп чүүлүүк хамаржып турары ол айтырыг-биле деннежин шыдавас. Бир эвес чепсегленишкинни дүжүрериниң дугайында күрүнелерниң аразынга дугуржуушкун чеде алдынар болза, бир эвес чаңгыс-даа күрүне бодунуң чепсегленишкинни бүдүү катап тургузып, өске күрүнелерге база катап кыжанып турып бербес кылдыр чепсегленишкинни дүжүрүүшкүнү улустар аразының эң шыгыы контролюнуң адаанга чоруттуунган турар болза, дайынны чүгле ол гаварыдгада ам болбас кылып каап болур.

Совет төлээлер ол айтырыгны пленарлыг хуралга чугаалажырда бирги чергенин болгаш соңгаарладып болбас айтырыг кылдыр шагда-ла көдүрүп турган болгай. Бөгүн бистер бо айтырыгның чугула шыңгызын болгаш соңгаарладып чылзыр арга өскүзүн-биле бүгү төлээлерни чепсегленишкинни дүжүрериниң айтырыында Кол Ассамблеяның хүн чурумунда 79 айтырыглар бар болганда, чепсегленишкинни дүжүрериниң айтырыынче кичээнгей салыр арга чок-тур деп чугаалаан дээрги Лоджтун саналын ёзугаар көөр болза, бир эвес КНО-нуң ажылын шак ынчаар көөр болгаш ооң кол хүлээлгезин шак ынчаар билир чүве болза, ынчан, шынында-ла, ол дээрге Каттышкан Нациялар Организациязын бууразшкынче чыгаар дээни ол болбайн канчаар. Ындыг таварылгада бо Организация бодунда салдынган кол соруулгазын күүсеп шыдавас.

Каттышкан Нациялар Организациязының кол-ла хүлээлгези — тайбыны хандырары ол-дур. Ынчаарга тайбыны хандырарының хөрээнде кол айтырыгларының эң колу болза чепсегленишкинни дүжүрер болгаш боо-чепсекти улустар аразының шыңгыы контролюнуң адаанга узуткаар дугайында дугуржуулганы чедип алыры болур.

Херектиң ужуру тайбының хуусалымының дугайында, улустарны хуу-салымының дугайында боо турар чүве болганда ону бистер шуптувус билип алзывысса чогуур, дээрги төлээлер.

Кол комитеттиң ам сүмелеп турар орулу шагда-ла хөй-хөй чылдарны дуртузунда янзы-бүрү комиссияларгa болгаш комитеттерге чеже чыл иштинде чугаалажып келчих, ынчалыг же ол айтырыгны херек кырынга шиитпирлээр төлээде хөй чүве кылдынчык бе ынчаш? Эвээш, кончуг эвээш чүве кылдынган, чүү-даа кылдынмаан деп сөстер болур. Ынчаргаш Совет чазак болза бүгү күрүнелер боттарында онаашкан харыысалганы, чепсегленишкинни дүжүрериниң айтырыының бүгү чугулазын, алак сөөлүнде ам кээп, медерел биле бээр болгаш ону Кол Ассамблеяның пленарлыг хуралынга чугаалажып көөрлер деп чүвеге идеген турар.

Бир эвес чепсегленишкинни дүжүрериниң дугайында айтырыгны амгы үеге чедир-ле соңгаарладып чылзын келгени ышкаш, моон соңгаар-даа ынчаар соңгаарладып чылзып турун бээр чүве болза, болуушкуннар, делегейниң ийиги дайыгының мурнунда Нациялар лигазының турун турганының үезинде ышкаш, ындыг угланыышкын-биле калбара бээриниң айызылы турун кээр. Бо сессияга бодунун кылган чугаазында Индияның премьер-министри дээрги Неру ол дугайын кончуг бүзүредилгии-биле чугаалаан болгай. Чепсегленишкинни дүжүрер дугайында айтырыгны чугаалажыры Нациялар лигазының тергезиниң калгыы чорааны ол-ла оруктап Каттышкан Нациялар сөөртүүнүң чоруптар ийне дээрзинин айызылы бар боон турар.

Ынчангаш, шак ол ханыладыр элеп чиришкен оруктан дугуйну ол дур сөөртүп алыр болгаш чепсегленишкинни дүжүрериниң дугайында дугуржулганы хандырар ындыг орукка кирип алыр дээш бистер онза күжениишкиннерни үндүрер ужурлуг бис.

Ам кончуг нарын байдал тургустунун турар дээрзин дээрги төлээлерге чугаалаксап тур мен. Кандыгла бир ийги чергениң агар айтырыгларын чугаалажып турар, ынчаарга хүн үнген тудум-на улам хөй боо-чепсек чоорту мөөнеттиниң турар, чепсегленишкинни дүжүрер дугайында айтырыгны шиитпирлээрин чиигетпейн, харын-даа бергедеп, дүшкүүрлүг чорукту дыызыдып, «соок дайынны» чидигленгирип, чепсегленишкинни эндере бүдүрерин улгаттырып турар чаа-чаа өнчүк чөңгээлер хүн үнген тудум-на тыптып кээп турар-дыр.

Чепсегленишкинни бүрүн болгаш бүгү-ниитизи-биле дүжүрериниң айтырыы ышкаш ындыг эң чугула айтырыгны чугаалажырының үе-шагы Кол Ассамблеяда чок деп чүвени гайбын күзеп турар болгаш ындыг болганда, тайбыны хандырар бүгү айтырыгларның шиитпирлеттинерин күзеп турар кижилерге бүзүредири берге. Бүгү кыдат улусту төлээлээн чазактыг улусчу Кыдаттың дүрүм ёзугаар эргелерин шагда-ла катап тургузар херек деп чүве угаан-сарыылдыг кижилериң шуптузунга шуут-ла билдингир турбужете-ле, чанкайшичи чалчаны КНО-га хевээр арттырган дүжүк бар бе дээр дугайында айтырыгны чугаалажырынга чеже үе-шаг чарыгданып үнүк, сактып көрүнерем. Ол айтырыгны чеже чылды улаштыр чугаалажып келбээн дээр, Кол Ассамблеяның сессия бүрүзүнүң чеже хүннерин ол иштеп тутпаан дээр ону! Кыдаттың КНО-да дүрүм ёзугаар эргелериниң мынчага чедир катап тургустунмаан чоруунун кол буруулуглары болза Американың Каттышкан Штаттары болгаш шериг блоктарының аайы-биле ооң эвилелчилери боон турар.

Барын талакы күрүнелериң төлээлекчилеринде чепсегленишкин дүжүрериниң айтырыын Кол Ассамблеяның хүн чурумунда 79 айтырыглар бар болганда, чепсегленишкинни дүжүрериниң айтырыынче кичээнгей салыр арга чок-тур деп чугаалаан дээрги Лоджтун саналын ёзугаар көөр болза, бир эвес КНО-нуң ажылын шак ынчаар көөр болгаш ооң кол хүлээлгезин шак ынчаар билир чүве болза, ынчан, шынында-ла, ол дээрге Каттышкан Нациялар Организациязын буурадшкынче чыгаар дээни ол болбайн канчаар. Ындыг таварылгада бо Организация бодунда салдынган кол соруулгазын күүсеп шыдавас.

Каттышкан Нациялар Организациязының кол-ла хүлээлгези — тайбыны хандырары ол-дур. Ынчаарга тайбыны хандырарының хөрээнде кол айтырыгларының эң колу болза чепсегленишкинни дүжүрер болгаш боо-чепсекти улустар аразының шыңгыы контролюнуң адаанга узуткаар дугайында дугуржуулганы чедип алыры болур.

Херектиң ужуру тайбының хуусалымының дугайында, улустарны хуу-салымының дугайында боо турар чүве болганда ону бистер шуптувус билип алзывысса чогуур, дээрги төлээлер.

Кол комитеттиң ам сүмелеп турар орулу шагда-ла хөй-хөй чылдарны дуртузунда янзы-бүрү комиссияларгa болгаш комитеттерге чеже чыл иштинде чугаалажып келчих, ынчаарга же ол айтырыгны херек кырынга шиитпирлээр төлээде хөй чүве кылдынчык бе ынчаш? Эвээш, кончуг эвээш чүве кылдынган, чүү-даа кылдынмаан деп сөстер болур. Ынчаргаш Совет чазак болза бүгү күрүнелер боттарында онаашкан харыысалганы, чепсегленишкинни дүжүрериниң айтырыының бүгү чугулазын, алак сөөлүнде ам кээп, медерел биле бээр болгаш ону Кол Ассамблеяның пленарлыг хуралынга чугаалажып көөрлер деп чүвеге идеген турар.

Бир эвес чепсегленишкинни дүжүрериниң дугайында айтырыгны амгы үеге чедир-ле соңгаарладып чылзын келгени ышкаш, моон соңгаар-даа ынчаар соңгаарладып чылзып турун бээр чүве болза, болуушкуннар, делегейниң ийиги дайыгының мурнунда Нациялар лигазының турун турганының үезинде ышкаш, ындыг угланыышкын-биле калбара бээриниң айызылы турун кээр. Бо сессияга бодунун кылган чугаазында Индияның премьер-министри дээрги Неру ол дугайын кончуг бүзүредилгии-биле чугаалаан болгай. Чепсегленишкинни дүжүрер дугайында айтырыгны чугаалажыры Нациялар лигазының тергезиниң калгыы чорааны ол-ла оруктап Каттышкан Нациялар сөөртүүнүң чоруптар ийне дээрзинин айызылы бар боон турар.

Ынчангаш, шак ол ханыладыр элеп чиришкен оруктан дугуйну ол дур сөөртүп алыр болгаш чепсегленишкинни дүжүрериниң дугайында дугуржулганы хандырар ындыг орукка кирип алыр дээш бистер онза күжениишкиннерни үндүрер ужурлуг бис.

Ам кончуг нарын байдал тургустунун турар дээрзин дээрги төлээлерге чугаалаксап тур мен. Кандыгла бир ийги чергениң агар айтырыгларын чугаалажып турар, ынчаарга хүн үнген тудум-на улам хөй боо-чепсек чоорту мөөнеттиниң турар, чепсегленишкинни дүжүрер дугайында айтырыгны шиитпирлээрин чиигетпейн, харын-даа бергедеп, дүшкүүрлүг чорукту дыызыдып, «соок дайынны» чидигленгирип, чепсегленишкинни эндере бүдүрерин улгаттырып турар чаа-чаа өнчүк чөңгээлер хүн үнген тудум-на тыптып кээп турар-дыр.

Чепсегленишкинни бүрүн болгаш бүгү-ниитизи-биле дүжүрериниң айтырыы ышкаш ындыг эң чугула айтырыгны чугаалажырының үе-шагы Кол Ассамблеяда чок деп чүвени гайбын күзеп турар болгаш ындыг болганда, тайбыны хандырар бүгү айтырыгларның шиитпирлеттинерин күзеп турар кижилерге бүзүредири берге. Бүгү кыдат улусту төлээлээн чазактыг улусчу Кыдаттың дүрүм ёзугаар эргелерин шагда-ла катап тургузар херек деп чүве угаан-сарыылдыг кижилериң шуптузунга шуут-ла билдингир турбужете-ле, чанкайшичи чалчаны КНО-га хевээр арттырган дүжүк бар бе дээр дугайында айтырыгны чугаалажырынга чеже үе-шаг чарыгданып үнүк, сактып көрүнерем. Ол айтырыгны чеже чылды улаштыр чугаалажып келбээн дээр, Кол Ассамблеяның сессия бүрүзүнүң чеже хүннерин ол иштеп тутпаан дээр ону! Кыдаттың КНО-да дүрүм ёзугаар эргелериниң мынчага чедир катап тургустунмаан чоруунун кол буруулуглары болза Американың Каттышкан Штаттары болгаш шериг блоктарының аайы-биле ооң эвилелчилери боон турар.

Барын талакы күрүнелериң төлээлекчилеринде чепсегленишкин дүжүрериниң айтырыын Кол Ассамблеяның хүн чурумунда 79 айтырыглар бар болганда, чепсегленишкинни дүжүрериниң айтырыынче кичээнгей салыр арга чок-тур деп чугаалаан дээрги Лоджтун саналын ёзугаар көөр болза, бир эвес КНО-нуң ажылын шак ынчаар көөр болгаш ооң кол хүлээлгезин шак ынчаар билир чүве болза, ынчан, шынында-ла, ол дээрге Каттышкан Нациялар Организациязын буурадшкынче чыгаар дээни ол болбайн канчаар. Ындыг таварылгада бо Организация бодунда салдынган кол соруулгазын күүсеп шыдавас.

Каттышкан Нациялар Организациязының кол-ла хүлээлгези — тайбыны хандырары ол-дур. Ынчаарга тайбыны хандырарының хөрээнде кол айтырыгларының эң колу болза чепсегленишкинни дүжүрер болгаш боо-чепсекти улустар аразының шыңгыы контролюнуң адаанга узуткаар дугайында дугурж

Кызылдың бүдүрүлгелеринде кышка белеткелдер

КЫШКА БЕЛЕН

«Улуг-Хем» ыяш үлетпүр ажылагыйының ыяш дилер цегинде төп одалга системазының капитал септелгезин баш бурунгаар чайын-на эгелээн болгаш ам доскан.

Суг изидер котёлду ажылдадып киреринге бүрүн белеткээн, цехтиң аңгы-аңгы маетерскааларынче болгаш гаражче изиг суг дамчыдар хоолайларның болгаш батареяларның септелгеин доскаш, шенелдезин чоруткан. Дарганнаар цехтиң бажыңын алгыдар дээш аңаа немей чаа тудугну кылып дооспушаан, ында печкалар салып турар. Ажылчыннарның чемнениринге, идик-хеп солуп келеринге, дыштанырыта түскайлаан бажыңның, мастерскааларның, гаражтың эжиктерин, соңгаларын кышка эки белеткээн, иштин чугайлап-дроокан. Оон ынай котёл турар бажында өрт айылынга удур хемчеглер эки алдынган. Аңаа турза өгүүр өрт өжүрер херекселдер, кочалдар, элезиннинг хааржактар, узун сыптыг балдылар болгаш өске-даа чугула херекселдерни белеткигээн.

Гаражты кышкы-үеде автомашиналар тургузарынга, азы оларның септелгезин чорударынга белеткээш, ында катерлер септээринге бир улуг өрээлди база тускайлаан.

— Котёл бажыңынга одаар материалдар бодувустуу, ол дээрге ыяш хирээндизи болгаш дилген ыяштарның үүрмек артынчылары. Ажылчыннарывысты одаар ыяш-биле бүрүн хандырып турар бис, а оларның бажыңнарынга хөмүр даш дүжүртүр талазы-биле АТК-ның машиналарын дугуржуп ап турар бис—деп цех начальниги В. Фалалеев чугаалады.

Тудугларга хереглээри-биле салдадып бадырган 1500 кубометр ышты сөөлгү каш-ла хонуктарда үндүр сөөрткеш, штабельдеп чыгган, а арткан 200 кубометр хире ышты эрик кырынче үндүрер ажыл доостур чыгаан.

Кышкы үеде ажылчыннарны изиг чемнер-биле хандырар дээш цехтиң хериминиң даштынга турган буфетти чылыглан белеткээн тускай өрээлче көжүргеш, ында чемненир залды, кызыл булуңну тургускан.

Кышка белеткелдер цехте колдуунда дооступ турар.

ДҮВҮРЗЗИННИГ БАЙДАЛ

Ол-ла ажыл-агыйның ыяштан эт-херекселдер кылыр цегинде кышка белеткелдер чоокку хүннерге чедир шуут чоруттунмайн келген. Ынчангаш ол цехтиң чамдык мастерскаалары хагдынарынга чоокшулаан болгаш кончуг дүвүрээзинниг байдалда.

Цехтиң төп одалга системазының септелгезин чайын-на чорудар ужурлуг турбуже, ында котёлду безин чаа септеп эгелээн.

— Бо ажылды болдунар-ла аргаларны ажыглап тургаш, дүрген доозарын оралдажып тур бис. Ынчалзада бисти кол чугула материалдар-биле өй-шаанда четче хандырбайн турар. Ынчангаш хөй шак үени халас эрттирип тур бис. Чижээ, котёлдуң от салыр черинге изигге шыдамыккай тускай бүдүрген туйбулар херек болгай. Оларны ам 4—5 хонукта маңап келдивис. Ындыг туйбулар заводта бар, оларны өй-шаанда ап алырынче сагыш салбайн турар—деп, котёл эптечилериниң бригадири эш И. Капустин чугаалап турар.

Цехтиң мастерскааларынче изиг суг дамчыдар хоолайларны чаартыры, ында чылыдар батареяларның септелгезин чорудары, оларның чамдыызын солууру негеттинип турар. Ол ажылдар ам-даа эгелевээн.

Кижилер ажылдап турар цехтерге, мастерскааларга 18 градус чылыг температура херек дээрзи бүүдүгее билдингир, а херек кырында станоктар цегинде, эт-херекселдерни ангы-аңгы кезектерден эптээр цехте температура ам безин 10—12 градус болуп турар.

Эт-херекселдерни эптээр болгаш хырбалаар мастерскааны бичии-даа бол чылыдар сорулга-биле арагжоктуң кырындан ында электрилиг печкаларны салгылап каан турар. Ол мастерскаада белен кымыычал курааг ыяш чоңгулары, саазын, хөвен, химиктиг составтар болгаш өске-даа өрт айылы үүүп болур чүүлдер дыка хөй. Ынчангаш аңаа таапкылаары безин хоруглуг черге, чаңагаш проводтардан кылган электрилиг печканы ажыглаары бүдүрүлге чердеринге өрт айылы болдурбазының саавырын каржызы-биле үреп турарының фактызы болур.

Цехте бо чылын бүдүүр мастерскааның бажыңын немей туткан. Ол бажыңче изиг суг дамчыдар хоолайларны ам-даа киирбээн, батареялары чок, эжиктери шуут кылдынмаан, аңгагар хевээр турар. Ол хирезинде мастерскааны долдур клуб сабдайлары, столдар киирип каан, оларны бүдүп турар.

— Бетон шала кырынга хүнзедир турарга соогу аажок апаарды. Бүдүк база эки кургавас-тыр. Оон улэмындан ажылдың шынары кудулаар, үрей кылыышкыннарның чылдаганы база оон үүүп турар болгай—деп, ажылчыннар биске чугаладылар.

— Кышка белеткелдерниң кол үүлү төп одалга белдириниң, ында котёлдуң септелгези-ле болгай. Бис септелгени чорудуп-ла турар бис, ынчалза-даа байдал шоолуг өскерилбээн. Оон кажан доступуп мен база билбес мен—деп, цехтиң начальниги Валов шыжыгып чугаалап олурар.

Илерээн бо четпестерниң кол чылдагааны, ында кышка удур белеткелди өй-шаанда чоруттайн келгенинде, ылаңгыя цехтиң начальниги эш Валовтуң бо чугула ажылдарже кичээнгей салбайн келгенинде.

Ыяштан эт-херекселдер кылыр цехте тургустунуп келген бо дүвүренчиг байдалдарны кыска хуусаада эдеркинче угланган боттуг хемчеглерни алырынче кол кичээнгей салыры «Улуг-Хем» ыяш үлетпүр ажыл-агыйының дирекциязындан негеттинип турар.

КЫШ КОРГУНЧУГ ЭВЕС

— Цех кышын соок болурга, шевер кыстарның дааранырына шаптык апаар. Ынчангаш кышка белеткелди эрте эгелээн бис—деп, Кызылдың даараныла комбинадының директорунуң хүлээлгезин күүседип турар эш Ольшевский чугаалады. Шынап-ла ындыг болду. Комбинаттың чамдык септелгезин одалга сезону доступ турда эгелээн.

Комбинат бо чылын кышка белеткелдиң септелгезинге 38 муң ажыг рубльди ажыглаан. Бир эвес септелгени эрте эгелевээн болза, одалга системазы амга чедир кылдынмайн барып болур турган. Чүте дизе эрткен чылын одалга системазы цехтерни ийдип күш четпеен турган. Суг изидер котёлдуң хемчээли бичес. А бо чылын ону шуут солуур ийихпе азы эде кылыр ужурлуг апарган.

Септелгени эгелээрде биче котёлду хемчээлин улгаттырар төлээде, аңаа база бир ол хирени немээр деп сүмелешкен. Оон-биле чергелештир суг дамчыдар хоолайларны хөнылаткаш, чылыглаар. Ам комбинаттың одалга белдири бүрүн кылдынган. Суг изидер котёлдуң күжү ийи катап өскен. Суг дамчыдар хоолайлар чылыглаттынган. Одалганың системазын октябрьның эгезинде шенеп көрген. Одалга бажыңчыгажының чанында 80 тонна хөмүр дашты сөөртүп эжкеп алган болду. Ол хөмүр даш кыштадыр одаарынга четчир деп эш Ольшевский биске тайылбырлады.

Одалга системазында ийи ажылчыннар ажылдап турар. Аңаа беш кижи ажылдаар ужурлуг.

— Амдыызында чылыг, ынчангаш үш ажылчынны ам-даа хүлээп албаан бис. Кай баар олар—деп, Ольшевский сагыш амыр чугаалайдыр. Шынында ол хей-ле «оожургап» олурар-дыр, кажан дүн-хүүг-биле одай бергенде ийи кижи кайын четчир. Кочегарларны амдыгааштан четчелеп алыры чугула-ла болгай.

Цехтериниң соңгаларын чылыглап доозупкан. Бузулган соңга шиллери, аңгайган тиглер кайда-даа көзүлбес болду. Чылыг цехтерде ажылдап турар кыстарның хөлүг-омаа аажок. Сентябрьның планын 101,7 хуу кылдыр күүсеткен.

— Биске кыш коргунчуг эвес ийин—деп, партия эге организациязының секретары эш Максемейко кышка белеткелдерни хынап, көрүп чорувуста шынын чугаалады.

Комбинаттың удуртукчуларының септелгени өй-шаанда сагыш човап чоруткаңы-биле кышка белеткел эки чоруттунган.

«Шын» солуннуң рейд бригадазы:

Е. БЫЧКОВА.

даараныр комбинатта коммунистиг күш-ажыл бригадазының кежигүнү.

М. ЧЕРНЯВСКАЯ.

ыяштан эт-херекселдер кылыр цехтиң контроль мастери.

В. ШАРАВИИ.

Хабаровскиде ВПШ-ниң дыңнакчызы.

Д. САРЫКАЙ.

«Шынның» тускай корреспондентизи.

Коммунистиг партия болгаш Совет чазак чонуң культурлуг, байлак чуртталгазының чаагайжыдылгазынга хүн бүрүде улуг сагыш салышкынларны илергейлеп турар. Оон бир кеску чижээ, Кызылдың чурттакчылары ам удавас 96 аал ишти чурттаар чаагайжыттынган чаа бажыңны алырлар. Ол бажыңның иштин чугайлаар, будуур ажылдар арткан. Бо ажылдарны күүседип турар тудугжуларга бажыңның келир үеде чурттакчылары эвээш эвес дузаны чедирип турарлар. Чурттакчылар чаа бажыңның девискээринде чыылган бокту, тудуг материалдарының артынчыларын аштап арыглап турар. Эң ылаңгыя эштер Н. Горбунов (областың чазаглыг оруктар эргелели), Казанцева (№ 3 уруглар сады), Касаткин (харылзаа эргелели) олар эң идепкейлиг ажылдаанар.

Дыштаныр хүннерде 96 аал ишти чурттаар чаа бажыңның девискээринге ажылдаан улустуң хөйү аңаа ажыл хүннериндан тудак чок турган. Ол болза чаа бажыңның келир үеде чурттакчылары шупту өг-бүлелериниң кежигүннери-биле кады чедип келгеш ажылдап турары ол.

Чурукта: чурттакчылар чаа бажыңның девискээринде бокту аштап турлар.

Сөзү болгаш фотозу **В. Рачковскийнии.**

ПАРЛАТТЫНМААН ЧАГААЛАРНЫҢ ИЗИ-БИЛЕ

Бай-Тайга районнуң төвү — Тээли суурда чурук тырттырар чер, шак септээр мастерская чок, чурттакчы чон бо черлерни тургузарын негеп турарын база районнуң Культура бажыны биче, культура-массалыг ажылдар чорударынга таарымча чок болуп турарын илереткен, эш Б. Барбаның чагаазы редакцияга келген.

Редакцияның чоруткан материалынга СЭКП Бай-Тайга райкомунуң секретары эш Биченин харылааны-биле алырга, районнуң Культура бажыныың чаа тудуун чорудуп, чурук тырттырар черни тургузарын организастап турар. Район төвүнге шак септээр мастерскааны тургузары амгы үеде негеттинмейн турар.

Братск ГЭС-те

Иркутск область. Братск ГЭС-тин бажыңының тудуунуң ийити хевири.

Фото Н. Перканыны.

СЭТА-ның фотохрониказы.

М. Ч. Севекпит—хоочун дашчы

Монгуш Чапыйовна Севекпит 1945 чылдан эгелеп Чадаана хоорайга тудутта ажылдап келген. Баштайгы чылында ол дуржулгалыг дашчыларга дузалажып ажылдап турган ол хүндүлүг тускай мергежилге улуг күзел, чүткүлдүг болганындан боду кызымаккай ажылдап, соксаал чок өөренип турган өзулуг дашчы апарган. Оон бээр ам ажыл-ишчи 15 чылдар эрткен.

Дуржулгалыг дашчы Севекпит бодунуң мергежээн ажылынга дыка чоргаарланыр. Ооң хары ам 52. Улгады берген хөрөөжен кижиге дашчының ажылы арай аарзымаардаа болза, Монгуш Чапыйовна ам-даа аныяктардан чыдып калбайн ажылдап, үлүг нормазын үргүлчү ажыр күүседип турар. Үр чылдар дургузунда бедик бүдүрүкчүлүг ажылдааны дээш Севекпитти хөй удаа өртектиг белектер-биле болгаш хүндүлеп бижиктер-биле шаннагылаан.

— Мен хоорайның эң-не бажында чурттап турар мен. Кежээ бажыңымдан үнүп келгеш сайгылгаанар-биле чайыннаңган аныяк хоорайымны магадап, сеткилим ханып өөрээш үр-ле турар мен—деп хоочун дашчы чугаалап турар.

— Үр чылдарның дургузунда ажылдап келген кижи-дир силер, ам кадынар байдалы кандыгыл аан?—деп айтырарга Монгуш Чапыйовна мынчаар харылаар:

— Дашчы ажылды мээң чамдык хөрөөжен эш-өөрүм «хөрөөженнерге таарышпас, аар ажыл» деп санаарлар. Бо ажыл чиик эвези билдингирле харын, ынчалза-даа мен 15 чыл дургузунда дашчы болуп ажылдап келдим, а мээң кадыым бодумнуң үе-черге эш-өөрүмден дора эвес, харын чамдыктарындан аныяксыг мен ийин. Мен моон соңгаар-даа төрээн хоорайымның чечектелип сайзыраарынга арга-мергежилимни, күжümну харам чокка берип ажылдаар мен. Коммунизмниң материал-техниктиг баазаларын тургузарынга бодумнуң үлүүмнү киирер дээш кызымаккай ажылдаарымны хүлээнип тур мен. Кижи мергежий берген ажылынга дыка-ла чаңчыгар чүведир. Ам аңаа кылаштап чорааш безин даш көрүп каанымда дораан-на ону хараадай бээр мен, «бо болза, чурттуң үнелиг байлаа-дыр, кандыгбир тудугнуң фундаментизинге салып кагза аар»—деп аан.

Монгуш Чапыйовна ам хоорайның хлеб быжырар черинің улуг тудуунда ажылдап, ол тудугну кыска хуусаада доозар деп коллективтиң алган хүлээлгезин күзелдин-биле деткивишаан ажылдап турар.

МИНЧИМАА.

Студентилер колхозка

Кызылда пединституттуң педагогика факультединиң студентилери 50 кижи Каа-Хем районда «Ленинчи орук» колхозтуң ажаап алышкын ажылынга багай эвес дузалашкан.

Эш Черепановтуң удуртканы 13 ооддар 25 хүн иштинде 4650 центнер зеленканы сарааттан, олар ийитизи-биле 728 күш-хүн ажылдаанар. Күш-ажылды шын организастаанындан оларның кижи бүрүзү хүнде ажыл нормазын 150—200 хуу күүседип турган.

Студентилерниң уруглар звенозу база эки ажылдаан. Олар колхозтуң Мойналыкка олурткан картофелинден 150 тоннаны каспышаан, оон 60 ажыг тоннаны колхоз төвүнче чүдүрүп чедиргеннер. Ол ышкаш хову бригадазынга поварлап турган Чолдак биле Борбаан оларның кайызыдаа 60 күш-хүннерни ажылдаан.

Кажан студентилер чанар үеэзинде оларны чыгаш, ажылының түүнелиг колхоз даргазы эш Сарапулов дыңнаткан. Эң эки ажылдаан элээн каш кижини ол хуралдан 125 чедир рубль-биле тус бүрү шаннаан.

Х. АЛДЫН-ООЛ.

Тоомча чок чоруктуң уржуктары

Колхозтуң төвү — Арыг-Бажы суурдан ортузунда улуг дөцнүг арыгны өттүр чадаг чоруткаш, Оймак деп черде № 2 сүт-бараан фермазының турлаанга дораан чеде бердим. Аңаа саман-туйбудан кылган улуг инек кажаазының бир эжиннге кижи ортузу чеде берген кижиге дужа берген мен. Ол болза, ук фермага үргүлчү ак-сеткилдиг, кызымаккай ажылдап келген Кыргыс Дамба дээрзи болду. Амыр-менди солушкаш: «Бажыңнарга барып көрөөлиңерем, ферманың сиген белеткеп алганы, кыштаглаашкынга белеткели суг-суг дээш чугаам-на хөй»—дидим. «Че, бистиннге бараалыңар»—дээш ол-ла инек кажаазының хөлеге талазынын бир ужунче ол базыпты. Ынчаарга ол малчынның чурттап орар бажыны демги инек кажаазының бир өрээлчигешинде болган. (Ол болза, төлевилел ёзугаар ферманың уксаадыг бир бугазынга өйлеп кылган өрээлчигеш-тир). Ол тар өрээлчигеште ол малчын бодундан аңыда беш кижилиг өг-бүлези-биле кады чурттап орар. Ол өрээлчигештің тар деп чүвези бичежек чаңгыс орунну салырга-ла ам өске эт-септер сыңар чер чок. Өрээлчигешти ам артындала изиг демир-биле одап турар. Ынчангаш ооң ишти бирде аажок изип, бирде дүрген сооп кээр. Ол ышкаш ооң ишти штукатурлаттынмаан, чугайлаттынмаан, хирлиг, ханалары ыштан саргарып калган.

— Чурттап орар черинер дыка-ла тар-дыр. Бо ферманың өске ажылдакчыларының бажыңнарының байдалы кандыгыл? Колхоз баштаар черинден бажың дугайында дилегнегелде чүге кылбас силер? — деп, эш Дамбадан айтырдым.

— Бистиң ферманың малчыннары бичии казанак бажынчыгаштарда чурттап олурар улус болгай. Бо муну дааның кыштагларында хойжулар Ховалыг Ёнзакпан, Кыргыс Самдан болгаш өскелернин-даа соок кыжын чурттап олурар казанактарының тары-даа кончуг, серилериниң довуракдоозуну буруңайып турар, карацгы-курацгызы аажок болгай—деп, ол чөптүг хомудалын илередип чугаалады.

База фермага каш чылдарда үргүлчү улуг кадарчыга ажылдап келген Түлүш Төмүр-оол, саанчы Тумат Чапуу, Күскелдей Донгак, Фаараң Кыргыс, Маруся Түлүш—шупту беш кижи доора-даа, узун-даа дурту 3,5—3,5 метр хире-ле бажыңчыгашта сыңмарлажып орарлар. Ол ышкаш саанчы Лакшажап Донгак, бызаа кадарчызы Кыргыс Шойдан оларның бажыңнары база-ла оон дээредевес. Сайгылгаан оду хып, радио чугаалап, ырлап турар колхоз төвүнден бүдүн чартык километр хире хемчээлдиг черде бо ферма туруп турар-даа бол, колхоз баштаар чери ынаар радиону, сайгылгаанны киирерин мынчага чедир бодавайн турар. Шынында, ук ферма тургустунуп, ажыглалга кирге-ле үр апарган. Ынчанмыже мынча үениң дургузунда ол фермада эки шынарлыг, чаңгыс аай хевириниң чаңгыс-даа бажыңы туттунмаан бооп турары база алдептиг.

Бистиң Коммунистиг партиявыс, Совет чазаавыс мал ажылындан алыр продуктуларның талазы-биле совет кижилериниң негелделерин бүрүн хандырар дээш улуг хемчеглерни боттандырып келген болгаш боттандырып-даа турар. Мал ажылын сайзырадырынга чугула рольду малчыннар ойнаар. Ынчангаш малга четчир быжыг чем-суурну тургузуп алыры-биле кады, хамыктың мурнунда, малчыннарның дугайында, ниитилелдиң, совет кижилериниң амыдыралынга эргежок херектиг материалдыг чүүлду бүдүрүп кылып турар ол кижилериниң дугайында, оларның чурталга негелделерин, тодаргайлаарга, оларга делгем, чылыг, чырык бажыңнарны тудуп бээрин, ол бажыңнарга радиону, сайгылгаанны ыяавыла киирерин онза кичээнгейге алырын чер-черниң партия, совет органнарынга Коммунистиг партия чугулалап айыткан.

Ынчаарга Улуг-Хем районнуң СЭКП-ниң XX съездиг аттыг колхозтуң баштаар чери (даргазы эш Лопсан-оол), партия организациязы (секретары турган эш Биче-оол) колхозтуң Оймакта № 2 сүт-бараан фермазының малчыннарын чырык, чылыг бажыңнар-биле хандырып бээриниң дугайында оларның чөптүг негелделерин тоомчага албайн келгенин үстүнде барымдаалар хереченлеп турар. Ынчаарга бо ферманың малчыннарынга колхозтуң төвүнде чүс-чүзү-биле туттуган делгем, чаагай, көрүш-шиниктиг бажыңнары дег бажыңнар херек дээрзи үстүнде удуртукчуларга амдыгаа чедир билдинмейн турар деп болбас. Ындыг бе дээрге ферманың ажылдакчыларының чурталга бажыңнарының талазы-биле шак ындыг бергедээшкинин караа-биле хүннүң чыгыы көрүп турар хирезинде, олар ындыг четпестер-биле эптежип, колхозчу араттарның амыдырал-чурталгазын эжикидер талазы-биле СЭКП обкомунуң бешки Пленумунуң докладаалын колхозтуң фермаларында, кыштагларында малчыннарның ортузунга база боттандырар талазы-биле практиктиг хемчеглер албайн турар бо удуртукчуларны партияның чидиг, дээштиг чепсээ—солунуң арнынга шүгүмчүлеп, ол четпестерни дарый узуткап, харын делгем, чырык бажыңнарны малчыннарга колдады тудары чугула.

А. БЕГЗИ,

«Шынның» тускай корреспондентизи.

Улуг-Хем району.

Хуучуларның чөптүг негелделери

Мөнгүн-Тайга сельпозунуң хуучуларының отчёт-соңгулдалыг хуралы болуп эткен. Эткен сес айларда сельпонуң чорудун келген ажылының дугайында илеткелди сельпо даргазы Шөмбүл кылган. Садып алыкчыларны чугула хереглелдиң бараннары-биле четче хандырбайн, оларның ортузунга организакчы ажылдарны чорутпайн келгени дээш сельпога шүгүмчүлелдер шынгыы болган.

Бараан саарылгазының планнары үргүлчү күүсеттинмейн келген. Бараннарны чогуур өйүнде эккеп садыглаар талазы-биле чоннуң негелдезин үнелеп көрбес чоруктарны хуучулар илереткеннер. Облпотребсоюзтан бо ырак-узак Мөнгүн-Тайгаже бараан аймаан чорударда чугуладыгы-биле санын барымдаалар, размерини улуг, бичезин таарыштырбас.

Бичии уругларның хеви биске ында-хаая кончуг эвээш санныг келир. Уругларның хол хавы, уктары, кидис идиктери ам чок. Ол дугайында айтырыгны хуучулар каш удаа тургузуп турда, чөптүг негелдени үр үеде «чылзып» турары элдептиг.

Сельпонуң ажылчын садыгжыларында садыгның тускай эртемин чедип алганнар чок. Бисче садыг талазы-биле эртемниг кижилерни чорудуп бээрин облпотребсоюзтуң кадрлар килдизинден хуучулар, биктер негеп келдивис. А ол негелде база-ла харыы чок арткан.

Д. ОЧУР.

Акы-дунма социалистиг чурттарда

Чехословакияда социализмниң тиилелгези

1945 чылда маадырлыг Совет Армияга хостаттырган чехословак улус национал, демократтыг революцияны боттандырган. Үш чыл болганда, 1948 чылдың февральда, чуртка болган реакцылыг үймээн чылча шаптырган, ынчангаш бистиң улузувус социалистиг ниитилелди тургузарының оруунга быжыы-биле туруп алган.

Оон бээр 12 чыл эрти. Чехословакияда социализм тиилээн деп, Чехословакияның Коммунистиг партиязының бирги секретары болгаш республиканың президентизи Антонин Новотный чоокта чаа байырлыы-биле медеглеп чарлаан. Бо чылдың июль 11-де соңгукчуларның деннел чок хөй кезии-биле соңгуткан Республиканың Национал хуралы чурттун чаа конституциязын хүлээп алган. Ол конституция күрүненің чаа адын—Чехословак Социалистиг Республика кылдыр тодараткан болгаш күрүненің чаа сүлде демдээн тургускан.

Республиканың адын өскертир дугайында санал конституция төлевилелин чугаалажып көрүп турда тыптып келген деп чүвени демдеглезе чогуур. Чаа конституция төлевилелин чугаалажып көрүнүң хуралдарынга дөрт миллион хамаатылар киришкен. Оларның демдеглелдери болгаш саналдары 1750 резолюцияларда кирген. Дыка хөй чугула саналдар конституцияны шуут үзе хүлээп ап турда өөренип көрдүнген. Ынчангаш, социалистиг конституцияның төлевилелин чурттуң чонунуң эң-не калбак кезектери чүүлдүгүнүп көрген турган. Чаа конституция—улустуң күзел-соруунга болгаш эрткен 15 чылдар дургузунда чаалап алган чедишкиннеринге даянып турар өзүгүүлдери тодарадып турар. Чехословак Социалистиг Республика болза бүгү улустар-биле найыралдыг харылзааларже болгаш бүгү делегейге быжыг тайбыңны хандырарынче чүткүп турар дээрзин конституцияда оон-биле кады чугаалаан. Ангы-аңгы ниитилел системаларлыг күрүнелериниң тайбың кожа-хелбээ догуунаарының ленинчи принциви тайбың болгаш социализм хөрээниң эрге-ажыктарына бүрүнү-биле дүгжүп турар.

Чехословак Социалистиг Республиканың экономиктиг үндезини болза экономиканың социалистиг системазы бооп турар. Бүгү экономика планныг үндезин эгелерге тургустунган, ол чорук бүдүрүлгениң күчүлүг хөгжүлдезин, а аңаа үндезилээш, ажылчы чоннарның амыдырал деңнелиниң үргүлчү өзүлдезин хандырып турар.

Пролетариат диктатуразының дугайында маркенсчи-ленинчи өөредигге дүүштүр конституция болза күрүнени болгаш бүгү ниитилелди Чехословакияның Коммунистиг партиязының удуртур байдалын магадылап бадыткан турар. Ол үүлдү бүгү чехословак улус чаңгыс эп-сеткилдиг хүлээп алган, чүте дээрге ол бодунуң улам ынайгы тиилелгелериниң магадылалын коммунистиг партияның нүүрүнден көрүп турар.

Хоорайның болгаш көдээнин ажылчы чоннарының эвилелиниң политиктиг илерели—Национал фронт болур, ында Чехословакияның Коммунистиг партиязының удуртулгазы-биле күш-ажылчы улустуң хөй-ниити организациялары, чижээ, профэвилелдер, кооператив организациялары, аныяктар организациялары, спорт болгаш культура организациялары каттышкан деп чүвени конституция оон ыңай тодарадып турар. Национал фронтунуң составынче политиктиг өске партиялар база кирип турар. Национал фронт долузу-биле чедишкен социалистиг ниитилелди тургузарының үезинде моон соңгаар-даа боду чугула ужурдузалыг бооп артар.

Чуртта күрүне эрге-чагырганы төлээлел органнарын дамчыштыр чон боттандырып турар, ол органнарга Национал хурал, Словакияның национал чөвүлели болгаш национал комитеттер хамааржыр. Ол органнар болза оон өске-даа бүгү-ле күрүне органнарының эрге-хүлээлгелерин, а ол ышкаш президентиниң болгаш чазактың эрге-хүлээлгелерин база тодарадып турар. Эрге-чагырга органнарының бот-боттарының арызында харылзааларынга хамаарыштыр конституция эрге-чагырганың шиитпирлериниң болгаш шиитпирлерни боттандырарының чаңгыс аай чорууп ажыглап турар. Чаа конституция күрүнени болгаш улус ажылагыйын эргелеп башкарарынга ажылчы чоннарның база оларның организацияларының киржилгезин калбартып турар. Тус-тус хамаатыларының болгаш бүгү ниитилелдиң эргелери болгаш хүлээлгелери конституцияда тодараттынган. Бижи бүрүзү хөй-ниитиниң амыдыралынга, хамыктың мурнунда ниитилелге ажыктыг күш-ажылга чүгле идепкейлиг киржип турган, бодунуң арга-мергежилдерин долузу-биле калбартып, бодунуң эрге-ажыктарының боттанырын чедип ап шыдаар деп, конституцияда чугаалаан.

Күрүненің бүгү хамаатылары боттарының националындан болгаш расазындан хамаарылга чокка бүрүн деп эргелерлиг болгаш хүлээлгелерлиг. Сөөк-язы бөлүктери бооп турар ындыг национаддарның хамаатыларынга—венгрлерге, поляктарга болгаш украиннерге—национал дыкырынга әртем-билиг чедип алырының бүгү-ле болдунар аргаларын күрүне хандырып берип турар.

Чехословак Социалистиг Республика болза акы-дунмалышкы ийи улустарның—чехтериниң болгаш словактарның күрүнези болур. Чехословакияның хосталганындан бээр эткен 15 чылдарның дүргузунда политика талазынга чехтериниң болгаш словактарның бүрүн деп эргези чедип алдынган, чех болгаш словак крайларның культурлуг база экономиктиг деңнелин деңнеп чоокшулаштырарынче угландыр дыка улуг базым кылдынган. Ынчангаш чаа конституцияда словак национал органнарының эрге-хүлээлгелери болза Словакияга тускайлап шиитпирлээр айтырыгларга Словак национал чөвүлелдиң бүрүн эргелери дыка өзүп бедирр кылдыр тодаргайлаттынган.

Чурттуң ниитилел болгаш экономиктиг амыдыралын төптеп чаңгыс аай удуртуп турда, ажыл-агый планнарын чогаадып тургузарынга болгаш политиктиг амыдыралга күш-ажылчы улустуң улам-на калбак болгаш идепкейлиг киржилгези хандырып турарының утказынга таарыштыр демократтыг централизмниң принциви конституция чайгылыш чокка быжыглап турар. Күрүне эрге-чагырганың кудуку органнарының эрге-хүлээлгези болгаш харысалгазы көдүрүлүп, оон-биле аңаа массаларның идепкейи болгаш чогаадыкчы инициативазы бедип турар. Ажылчы чоннарның эки-тура хөй-ниити организациялары чугула рольду ойнап турар, оларның эргезинче күрүне органнарының чамдык эрге-хүлээлгелери, ылаңгыя социалистиг ниити чуртталганың чурумнарын сагыр чорук чоорту шилчиир апаар. Чехословакияның эрге талазы-биле кодекс-хоойлузунда чаа үүл болза хамаатыларның чурттаар чер аайы-биле болгаш ажылдаар черниң аайы-биле соңгуп алыры черниң улус судтары болур. Ол чорук суд херээнге ажылчы чоннарның улам калбаа-биле киржиринге дузалаар.

Культураны хөгжүдериниң, кижизидалгениң болгаш өөредилгениң үндезининде марксизм-ленинизмниң өөредии туруп турар деп конституция чарлаан. Күрүне болгаш хөй-ниити организациялар кижилериниң медерелинде капитализм артыышкынарын бүгү хемчег-биле узуткаарын оралдажыр хүлээлгелиг.

Чаа конституция социалистиг ниитилелдиң чаа кол сорулгаларының дугайын утпайн турар. Эртемниң болгаш техниканың үзүктел чок деп-шилгезинге, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүң өзүлдезинге үндезилээш, бүдүрүлгени бүгү тала-биле хөгжүдериниче чазактың политиказы угланган деп конституцияда бижип каан. Коммунизмче чоорту шилчилгениң үндезин белеткелдери шак ынчаар тургустунар апаар. Ол политика күш-ажылы биле угаан-ажылының аразында, хоорай-биле көдээниң аразында ылгалдарны

(Төнчүзү 4-кү арында).

А. Новотный чаныр келген

ПРАГА. (СЭТА). Чехословак телеграф агентилелиниң дамчыдып турары-биле алырга, КНО-нуң Кол Ассамблеязының XV сессиязында чехословак төлөөлериниң баштыны, Чехословак Социалистиг Республиканың Президентизи Антонин Новотный октябрь 11-де Прагада ээп чедип келген.

Неру чана берген

ДЕЛИ. (СЭТА). КНО-нуң Кол Ассамблеязының XV сессиязынга индий төлөөлерни баштап чораан Индияның премьер-министри Неру Нью-Йорктан Делиде ээп чедип келген.

Ном кылдыр үндүрген

АФИНЫ. (СЭТА). Афинының «Эпистимонини эндосис» деп ном үндүрер чери Н. С. Хрущевтуң 1959 чылдан 1960 чылдың июньга чедир чугаалларын, ооң АКШ-на чоразанының дугайында материалдарны, а ол ышкаш ол үениң дургузунда Совет чазактың документилерин бир ном кылдыр үндүрген болгаш садыглары-биле таратқан.

Көдээже чоруп турар

ПЕКИН. (СЭТА). Кыдаттың миллион-миллион ооллар, кыстары хоорайлардан көдээ черлерже доктаамал чүрттап, ажылдаар деэш соксаал чоокка чоруп турар. Чүгле Хунань болгаш Цзинси дээр можуларның хоорайларындан бешин барык 2 миллион алыяк ажылчыннар, албан-хаакчылар болгаш студентилер көдээ черлерже чоруткан. «Чжунго циннянь бао» солуннуң октябрь 11-де бижээни-биле алырга, көдээ черлериң ол барган чаа чүрттакчылары көдээ ажыл-агый бүдүрүлгелеринге идепкейлии-биле ажылдап кирипкен болгаш бүдүрүлгениң кол күжү болуп турарлар.

Нефть шинчилели

ДЕЛИ. (СЭТА). Камбейден (Гуджерат штат) дыңнадып турары-биле алырга, ында нефть шинчилелиң кады чорудуп турар индий, совет болгаш румын тускай эртемниглер нефтилиг база бир чаа черни тыпканнар.

Совет нефтичилер Сибсагар районда (Ассам штат) нефть барын база илередиг.

Алжир патриоттарны шаажылааны

ПАРИЖ. (СЭТА). Туттуруп хоругдаттырган алжирлерни—боттарының төрөөн чүрттүнүң хамаарышпас чоруу дээш демиселчилерни шаажылаары Алжирде үргүлчүлеп турар. «Журналь дю димиш» солуннуң дыңнадының өзугаар алырга, сөөлгү ийи хүннүң дургузунда француз шериг трибуналының шиитгел доктаалын өзугаар национал-хосталгалыг шимчэшкининиң база ийи киржикчилерин шаажылап өлүрген.

КНО-нуң Кол Ассамблеязының XV сессиязында

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Октябрь 10-нуң кежээки пленарлыг хуралынга XV сессияның хүн айтырыын чугаалажып көөрүн катап эгелээн. Чепсегленишкинни дүжүреринің айтырыын, Мурнуу Көрейде сөөк-язы ылгаашкынының болгаш Алжирниң дугайында айтырыларны чугаалажып көрбейн-даа хүн айтырыынга Ассамблея киирген.

Ооң соонда АКШ-тың күткүлү-биле Кол комитеттиң киргени «Тибет айтырыын» чугаалажып көрген. Чаа Зеландияның, Сальвадорнуң, Ирландияның төлөөлекчилери бо талазы-биле боттарының саналдарынга Кыдат Улус Республикага удур бужар-бак нүүлдэшкиннерни кылган. А Индонезияның, Совет Эвилелиниң болгаш Румынияның төлөөлекчилери Тибет дугайында өнчүк-чөнгээлиг айтырыгны тургуспазы дээш шыңгыы шүүмчүлелдерни кылган.

Удурланыышкыннар турда-ла «тибет айтырыгны» бадылаашкынга киирген. Социалистиг лагерьнин чүрттарының, Югославияның, Гвинеяның, Индонезияның 13 төлөөлери аңаа удур бадылаан; 35 чүрттарның төлөөлери, эң ылаңгыя Африканың болгаш Азияның төлөөлериниң хөй нуруузу бадылаарындан дадагалзаам. АКШ-тың эвилелчилери чүрттарның 49 төлөөлери Кол Ассамблеяның XV сессиязының хүн айтырыынга ол өнчүк-чөнгээлиг айтырыгны киирери дээш бадылааннар.

Дараазында венгр айтырыг дээр үүлдү база-ла хүн айтырыынга кажар арга-биле бадылаттырып киирген. Бо айтырыгны тургузуп турарының чылдагааны болза улустар аразының чугула айтырыларын чугаалажып көөрүн будулдурары болур деп Венгрияның төлөөлекчизи Янош Сита демдеглээн.

Венгр айтырыгны хүн айтырыынга киирер дээш 54 төлөөлер бадылаан. Аңаа удур 12 бадылаашкын бердинген болгаш 31 төлөөлер дадагалзаан.

Ассамблеяның хүн айтырыын чугаалажыры ооң-биле доозулган.

ОКТЯБРЬ 11-НИҢ ЭРТЕНГИ ХУРАЛЫ

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Октябрь 11-ниң эртенги хуралынга ниити саналонал солчуушкуну болган. Гаитинин төлөөлекчизи аңаа бир дугаарында чүве чугаалаан.

Ассамблеяга колониализмни чугаалажып көрүп турар чорук болза «Каттышкан Нациялар Организациязын сандарадыр сорулгалыг кажар арга-дыр» деп Гаитинин төлөөлекчизи чугаалаан, Хаммаршельдиниң Конго талазы-биле туружун бар шаа-биле мактаан болгаш КНО-нуң тургузуун өскертиринге удурланып турган.

Ооң соонда Чилиниң төлөөлекчизи санал бергеш, латин-америк чүрттарынга чепсегленишкинни дүжүреринің талазы-биле ажылды чорударының чугулазын айыткан.

Израильдиң төлөөлекчизиниң саналынга харыы кылдыр Саудт Аравиязының төлөөлериниң баштыны Шукейриниң чүве чугаалааның соонда Ассамблеяның ол хуралын даргалаан ССРЭ-ниң төлөөзи А. А. Солдатов эртенги хуралды хагдынган деп чарлаан.

Делегей журналистериниң ужуражыышкыны болур

ПАРИЖ. (СЭТА). Журналистериниң кады ажылдажылгазының талазы-биле делегей комитединиң бюллетениниң эвлчеглиг номерин делегей журналистериниң Вена чоогунда Баден хоорайга октябрь 18—22-де болур ужуражыышкынынга турасхаал кылдыр үндүрген. Бюллетень беш диптерден кээп турар хөй санныг чагааларны болгаш дыннадыгларны парлаарын үргүлчүлевишаан. Ол ужуражыышкынга журналистериниң болгаш оларның организацияларының улуг сонуургалдыының дугайын ол чагаалар болгаш дыннадыглар херечилеп турар. Баштайгы алдынган медээлерни өзугаар алырга, бо ужуражыышкынга 60 ажыг чүрттарның журналистери киржир, оларның иштинде Индия, Индонезия, Япония, Цейлон, Бразилия, Мексика, Венесуэла, Куба, Чили, Перу, Гвинея, Камерун, Ливан, Мадагаскар, Италия, Франция, Финляндия, Совет Эвилели, Кыдат, Польша, Чехословакия, Румыния, Венгрия, Болгария, Албания, ВДР, КҮДР, МАР—бо чүрттарның журналистериниң национал эвилелиниң албан өзүзүнүң төлөөлекчилери бар.

Журналистериниң кады ажылдажылгазының талазы-биле делегей комитеди ужуражыышкынның хүн айтырыынга дараазында үүлдерни киирерин чарлаан: 1. Журналистер боттарының мергежээн хүлээлгелерин күүседирин канчаар чиик болдурары. 2. Кошкак хөгжүлделиг чүрттарда парлалганың болгаш радионуң айтырыглары. 3. Журналисчи профессияның этиказының дугайы.

Индияның журналистериниң национал федерациязының төлөөлери Баденче орук аайы-биле совет журналистер эвилелиниң чалааның өзугаар ССРЭ-де чедип келгеи. Төлөөлерни федерацияның президентизи дээрги Сани баштап чоруур. Олар ам бо үеде чүрттүн амыдыралы-биле танышып эгелээн. Журналистериниң япон конгрезиниң бүгү делегей ужуражыышкынынга баар төлөөлери кыдат журналистериниң чалааның өзугаар Кыдат Улус Республикада чоруп турар.

Аденауэр биле Дебрениң аразында чугаалажыышкыннар доозулган

БОННН. СЭТА-ның корреспондентизи Б. Юриновтуң дамчытканы: чоокта чаа ГФР-ниң канцлери Аденауэр биле Францияның премьер-министри Дебрениң аразында ийи хүн үргүлчүлээн чугаалажыышкыннар доозулган, аңаа ийи күрүнелерниң даштыкы херектер министрлери база киришкен. Сөөлгү үеде НАТО-да кол черни эжелеп алыр дээш француз болгаш барыын герман чазактарының аразында күштелген адаанналыгының лозунунуң адаа-биле үк чугаалажыышкыннар болуп эткен.

Парлалганың тайылбырларын өзугаар алырга, Аденауэрниң «сезиглээшкинин чидирер» болгаш НАТО-ну эде организастаар дугайында де Голльдуң саналдарынга «ооң хамаарылгазын чымчадыр» сорулга-биле француз премьер-министр Боннда чедип келген. Ындыг эде организастаашкынның түңнелинде Франция Төп Европага улуг салдарлыг болган турар ийик. Де Голльдуң планы бистиң боттарывыстың планнарывыстың боттаныышкынынга шаптыктап турар дээрзин боин бөлүктер чажырбайн турарлар. «Генераль-Анцейгер» дээр солун ол планнар «бундесверни атомнуг чепсек-биле чепсеглээрин нарыыдадып турар» деп чоокта чаа бижээн.

Мооң-биле холбаштыр Аденауэр—Дебрениң чугаалажыышкыннарының «характери берге болур» дээр дугайында Боннга болгулап турган чугаалар шын болган. Чугаалажыышкыннарның баштайгы хүнүнде ооң киржикчилериниң бодалдары шуут удурланышкак дээрзин көргүскен. Канцлер Аденауэр НАТО-ну эде организастаар дугайында бүгү француз саналдарны шуут хүлээп албаан.

Чугаалажыышкыннар доостуруубиле дыннадыгны парлап үндүрген. Ооң сорулгазы—ГФР-ниң болгаш Францияның аразында чаңгыс аай бодалдарны айтып турган, ол чидиг чөрүлдээлерни чажырарында болур. Чижээлээрге, «Барыын чүктүң эп-сеткил каттыжыышкынынын», «Европаның чаңгыс аайының» болгаш НАТО-га АКШ-биле дем каттыштырылгазының эргежок чугулазы дээн ышкаш ниити үүлдерни дыннадыгда айыткан.

ДПА дээр барыын-герман агентилел, чугаалажыышкыннарның түңнелдерин тайылбырлавышаан, ук чугаалажыышкыннар «шиитпирлиг айтырыгга чөпшээрежилге чедип алдынмайн» доозулган деп шуут бижээн.

Кубада контрреволюстуг бөлүкту уваткаан

ГАВАНА. (СЭТА). Кубаның солунары Эскамбрэй дагларның районунга (Лас-Вильяс можу) хөделип турган контрреволюстуг бөлүкту узугкаан дугайында Кубаның Революстуг чепсектиг күштериниң министерствозунуң дыннадының чоокта чаа парлаан. Ону узуткаарынга армияның офицерлеринге командылаткан тараачын улусчу милиция киришкен. Ол бөлүктүң составынга 150 хире кижи турган. Ону чылча шавар талазы-биле тулчуушкунга ооң кежигүнериндеи үш кижи өлүрткен, дөрт кижи балыглаттырган болгаш 102 кижи туттурган. Ам тараачын милиция ооң артынчыларын узуткаарын чорудуп турар.

Сентябрь 29-түн артенгиниң 2 шакта дөрт моторлуг америк самолёт Кубаның күрүне кызыгаарын үреп киргеш, контрреволюстуг бөлүкке деткимче көргүзер сорулга-биле хөй санныг боо-чепсекти, ок-чемзекти, харылзааның аппаратуразын, ол районнуң тодаргай чуруун болгаш чажыт бижиглежилгениң перекселин Эскамбрэй дагларның районунче дүжүр октапкаш барган. Ынчалзажок ол шериг дериишкинин шуптузун улусчу милиция хунаап алган. Ол хунаап алган чепсектерни АКШ-ка будүргени тодаргай илерээн.

Ол контрреволюстуг бөлүктүң киржикчилериниң хөрөөн шериг трибуналының судунга көөр деп турар.

Конгода байдалга хамаарыштыр

ПАРИЖ. (СЭТА). Леопольдвильден кээп турар дыннадыгларны өзугаар алырга, Конго Республиканың найысылалында өдергей дүшкүүрлүг байдал хевээр артпышаан. Полковник Мобуту күштүг шериг кезектерин хоорайже киирерин үргүлчүлеп турар деп Франс Пресс агентилелдиң корреспондентизи дыңнаткан.

Чоокта чаа премьер-министр Лумумба Леопольдвильди эргилдир кезип чораан. Чон ону өөрүшкү-биле уткып ап турган. Ооң сөөлүнде Мобутунуң дужаалы-биле 1000 хире солдаттарлыг болгаш жандармарлыг отряд Патрис Лумумбаның турар черин бүзөөлеп алган.

Ооң өске отряд парламентинин албан кылыр бажының долгандыр бүзөөлөөн болгаш депутаттарны киирбээн. Ам парламентиниң баарында шел шериг лагери ышкаш болуп турар. Франс Пресс агентилелдин корреспондентизиниң сөзүн өзугаар алырга, шөлде пулеметтарлыг болгаш куяк-машиналарлыг солдаттарны тургускан.

Колонизаторларның болгаш оларның агентилериниң араатанзыг дерзин үүлгедиглери турзажок Катангада Чомбениң чалча өзу-чурумунга улур демисел өзүп турар. Балуба аймак улустар тура халыышкынны ай ажыг үеде үргүлчүлеп келген.

Этчо аймак улустар, колдуундала ыяш, чыда, ча-согун-биле чепсегленип алган, Чомбениң шериглериниге болгаш жандармнарынга удур чедиишкинниг тулчуп турар. Ол шериглер, жандармнар амгы үениң бельги чепсээ-биле чепсеглеттинген болгаш бельги офицерлерге командылаткан.

Франс Пресс агентилелдиң корреспондентизиниң Элизаветвильден дамчытканы-биле алырга, Катанганың сонгу-чөөн талазынга тура халыышкынга үнгеннер Кабондо-Дива-биле Букама хоорайларның аразында шугумга демир орук полотнозун үрегдөөн. Ооң түңнелинде Чомбениң шериинге бөөр дээн боо-чепсекти чүдүрүп алган Камина дээр бельги шериг баазазындан чоруп орган поезд андарылган. Чоокта чаа халыышкыннар Кабало аэродромну эжелеп алган болгаш ону үш шак хиреде салбайн келген. Чомбениң полициязынга удур тура халыышкыннарның демисели Кабало хоорайның районунга база үргүлчүлээн. Өлүрткеннериң аразында бельги полицейжи комиссар болгаш ооң оралакчызы база бар болган.

• • •

ЛОНДОН. (СЭТА). Информация агентилелдериниң Леопольдвильден дыңнадып турарын өзугаар ап көөрге, Конго Республиканың найысылалында Патрис Лумумбаның дүрүм өзугаар сонгуттурган чазаан дүжүрер сорулга-биле полковник Мобутуга баштаткан үймээнчилериниң кылган авантюралыг чоруунуң түңнелинде онза чидиглемген. Премьер-министриниң турар черин камгалап турар КНО-нуң Конгода чепсектиг күштериниң кезектеринге негелде бижикти үймээнчилер тутсуп, ол кезектерни оортан чайладып үндүрерин болгаш Лумумбаны айтып бээрин негеп турганнар.

Полковник Мобутунуң база бир чашпаачызы Жюстэн Бомбоко «Лумумбаны тудуп хоругдаарының чепшээрел бижии бердинген чүве» деп медеглеп, «бир өвес КНО-нуң шериглери удурланыр болза армия олар-биле дайылдажыр апаар» деп кыжанып турган.

• • •

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Премьер-министр Лумумбаны хоругдаар дээн диктатор Мобутунуң өөлчеглиг оралдажыышкыны буурап дүшкен.

Ассошиэйтед Пресс агентилелдиң корреспондентизиниң Леопольдвильден дыңнадып турарын өзугаар алырга, Лумумбаның турар черин камгалап турар бөлүк шериглериниң командылакчызы — гана полковник конго чазактың баштынын тудуп хоругдаары-биле боду адаттынган «диктаторнуң» чоруткан солдаттарын бажыңче киирерин чөпшээрөөн. Ооң сөөлүнде Мобуту бодунуң солдаттарын Лумумбаның турар черинин районундан чайладып үндүрер ужурга таварышкан.

КНО-нуң Конгода шериглериниң командылал черинин төлөөлекчизиниң медеглээни болза, бир өвес конго парламент Лумумбаның парламент эргезин казаан таварылгада ону тудуп хоругдап болур.

Сөөлгү үеде дүрүм өзугаар сонгуттурган чазактың дайыннары парламентиниң депутаттарын хөөлилээр кампанияны калбартып, ол сорулгага «америк акшаларны» ажыглап турар деп Лумумба медеглээн.

Албанияга социализм тургузуушкунунда чаа чугула үе-чада

ТИРАНА, октябрь 11. (СЭТА). Албанияның Күш-ажыл партиязының ам болур IV съездизинге холбаштыр албан парлалгага Албанияның Күш-ажыл партиязының Төп Комитединиң 1961—1965 чылдарда Албания Улус Республиканың экономиказын болгаш культуразын хөгжүдериниң үшкү беш чыл планының талазы-биле директиванын төлевилелин парлаан. Ук төлевилелде ылаңгыя үшкү съездиниң ийиги беш чыл планының талазы-биле салган сорулгалары колдуунда долдур болгаш ажыр күүсеттингенин демдеглеп турар. Үлетпүрнүң ниити продукциязының төлевилеттинген хемчээли дөрт чыл болгаш тос айлар дургузунда чедип алдынган. 1960 чылдың төнчүзүнде ол 1955 чылдың деңнелинден 113 хуу көвүдээр. Коллективизация талазы-биле сорулгалар айыттынган хуусаазының бетинде боттандыртынган. Социалистиг сектор тарылганың ниити шөлүнүң 85 хуузун хаара туткан. Ынчаарга ооң бот деңзизи көдээ ажыл-агыйның ниити бүдүрүлгезинде 1959 чылда 75 хуу четкен.

Үшкү беш чылдың планы болза социализмниң материал-техниктиг баазазын тургузарынга быжыглаашкынныг чугула базым болур. Албания аграр-индустриалдыг чүрт турганындан дүрген темп-биле индустриал-аграрлыг чүрт апаар. Албанияның Күш-ажыл партиязы чүртту улам ынай социалистиг индустриализастаарын, бирги эвлчегде аар болгаш ылангыя даг-руда үлетпүрүн хөгжүдерин кол сорулга деп санап турар.

Үлетпүрнүң ниити продукциязы 1960 чылдазынга дөмейлээрге 1965 чылда 51 хуу, ооң иштинде бүдүрүлгениң чепсек-хереселдерин бүдүрери—55 хуу өзер, ынчаарга калбак хереглелдиң баразаннарының бүдүрүүшкүну—48 хуу өзер.

Үлетпүр бүдүрүлгезиниң ботдензизи чүрттүң ажыл-агыйынга 1965 чылда 3 бүдүн катап өзер.

Көдээ ажыл-агыйның талазы-биле директиванын төлевилелинде тараа культураларын, үлетпүрге чиг-этти, ногаа, цитрустар болгаш өске-даа культураларны дыка өстүрери болгаш мал бажын көвүдериг көрдүнүп турар. Көдээ ажыл-агыйның ниити продукциязының хемчээли 1960 чылдагызынга деңнээрге 64 хуу көвүдээр. Беш чылдың дургузунда 70 мүң га чаа черни шингээдип алган турар. Тарылганың ниити шөлү 523 мүң га чедер.

Чүрттүң улус ажыл-агыйының болгаш культуразының хөгжүлдезиниң хереглелдеринге үшкү беш чылдың дургузунда 70,5 миллиард лектерни, тодаргайларга, ийиги беш чылдазынга дөмейлээрге 47 хуу хөйну берген турар. Национал орулга беш чылдың дургузунда 55 хуу, ажылчын болгаш албан-хаакчыларның боттуг ажыл төлевири—30 хуу, ынчаарга тараачыннарның боттуг орулгалары—35 хуу өзер. Чүрттакчы чонну аъш-чем болгаш үлетпүр баразаннары-биле хандырарын улам эжидерин көрүп турар.

Үшкү беш чылдың планын күүседири Албанияга социализм тургузуушкунунга эң чугула чаа үе-чада болур деп директиванын төлевилелиниң төнчүзүнде демдеглеп турар.

Чехословакияда социализмниң тиилелгези

(Төнчүзү. Эгези 3-нү арында).

ажып эртеринге чедирер. Ол политика ажыл хүнүнүң кызырлырын, улустуң амыдырал деңнелиниң көдүлүрүн, бүгү хамаатыларның угаан болгаш күш-дамыр сайзырадылгазының хөгжүлдезин хандырар.

Айыттынган эчис сорулгаларны Чехословак Социалистиг Республикага чедип алыры чүгле Совет Эвилели-биле болгаш делегейниң социалистиг системазының өске-даа чүрттары-биле эш-хуунуң быжыг кады ажылдажылгазынга үндезилээш боттанып дээрзин чехословак улус эки билир, ону ооң чаа конституциязында бижип каан. Бистиң чүргүвүстүн күш-ажылчы улузунуң медерелинин ам тудуш кезээ бооп турар пролетаржы интернационализмниң идеязы күрүненің үндезин хоойлузунда база илереттинген.

Сайзырангай социалистиг ниитилелди тургузуп алырда бүдүрүкчү күштериниң хөгжүлдезиниң дээди деңнеелин болгаш кижилериниң материалдыг база угаан-бодал хереглелдериниң эң-не долу хандырылгазын чедип алыр херек. Социалистиг Чехословакия ол деңнелди элээн кыска үе-шаг иштинде чедип алырынга бүгү-ле үндезин белеткелдерлиг.

Бо чылдың июльдуң эгезинде Чехословакияның Компартиязының ниити күрүне конференциязы улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң үшкү беш чыл планының дугайында доктаалды хүлээп алганының фактызы улуг ужур-дузалыг, ол план 1961—1965 чылдарда экономиктиг хөгжүлдениң кончуг дидим, ынчанмыже черле боттуг перспективаларын айтып турар. Ол план ам чехословак улусуун чедип апкан улуг чедиишкиннерин барымдаалааш чогааттынган. Дайын мурнуидагы деңнелге бодаарга республиканың үлетпүр бүдүрүлгези дөрт катап көвүдээр.

ЧКП ТК-ның бирги секретары эш Антонин Новотныйның онзалап демдеглээни ышкаш, үшкү беш чыл болза четчип быыккан социалистиг ниитилелдиң хөгжүлдезиниң экономиктиг планы болур, ынчаарга ооң күүсеттинип турган үезинің дургузунда коммунизмче шилчиирининг баштайгы белеткелдери тургустуна бээр.

1961—1965 чылдарның дургузунда үлетпүр бүдүрүлгезиниң хемчээли 56 хуудан эвээш эвес өзер. Бүдүрүлгениң болгаш күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүң дүрген өзүлдези капитал салыышкыннарны 322 миллиард крон болдурар арганы бээр. Көдээ ажыл-агый бүдүрүлгези 28,8 хуу, чоннуң амы-хууда хереглели—30 хуудан эвээш эвес өзер. Национал орулганың планда көрдүнген 42 хуудан ажыг өзүлдези күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүң өзериниң (ажыл хүнүнүң хары угда кызырлыры-биле кады) болгаш бүгү улус ажыл-агыйының ажыктыг чоруунуң бедириниң ачызында чедип алдынар.

Бүгү экономиканың дүлгүүрү болур адыр болза машина тудуушкуну бооп хевээр артар, ооң продукциязы (ам безин Чехословак Социалистиг Республикада бүгү черниң 90 хуузун социалистиг сектор эзлеп турар), ынчаарга ам 65 га чер бир тракторга онаажып турар болгай.

Үшкү беш чылда чоннуң бүгү бөлүктериниң амыдыралының материалдыг болгаш культурлуг деңнели дыка өзер. Ажылчы чоннарның акша орулгалары болгаш пенсиялар көвүдээр. Чоннуң өртек-төлевир чокка хандырары-биле, чижээлээрге, медицина хандырылгазынга болгаш өөредилгеге, социал хандырылгага болгаш ажылчы чоннарның дыштанылгазынга күрүненің чарыгдалдары азжок көвүдээр. Чоннуң кижи санынга онаай санаарга ажылчы чоннарның боттуг орулгалары 25 хуудан ажыр өзер.

Социалистиг лагерьниң чүрттары-биле, бирги эвлчегде Совет Эвилели-биле Чехословакияның экономиктиг кады ажылдажылгазы улам-на быжыгар болгаш калбарар, Совет Эвилелиниң дузаламчызы чокка бистер социализм тургузуушкунунуң бо хире улуг чедиишкиннерин кажан-даа чедип албаан турар ийик бис.

Социалистиг Чехословакия чоннуң кижи санынга онаштыр үлетпүр бүдүрүлгезиниң талазы-биле бүгү-ле барын европа күрүнелерин ажар чорукту бистиң улузувус үшкү беш чылда чедип алыр болгаш социализмниң капитализм-биле экономиктиг тиилелгелиг чарыжынга бодунуң салыышкынын ооң-биле киирер.

Владимир ГРАХ,
чехословак журналист.

Ажаалга кассаларында ойнаашкынныг салыышкыннарның 1960 чылдың октябрь 9-та Улуг-Хем районнуң Шагаан-Арыг хоорайга болган ойнаашкыннарының 36-гы тиражының тускай таблицазы

Тыва автономнуг областың бүгү ажаалга кассаларында ойнаашкынныг салыышкыннар талазы-биле счёттарның дараазында номерлеринге ойнаашкыннар таварышкылаан:

Счёттарның номерлери	Салыышкынның ортумак түңүнге ойнап алыышкынның хуу-биле хемчээли	Счёттарның номерлери	Салыышкынның ортумак түңүнге ойнап алыышкынның хуу-биле хемчээли
31	25	581	25
53	25	600	25
91	100	677	200
145	25	716	25
169	25	729	25
225	25	782	25
257	25	825	25
307	50	846	25
353	25	884	50
383	100	938	25
416	25	972	25
440	25		
515	25		
528	25		

Счёттарының саны 1000-дан ажып турар ажаалга кассаларында бүгү сүрүшкек муннарның счёттары баштайгы муңнуу ышкаш ындыг номерни ойнап алган. Чижээлээрге, 1031, 1053, 1091, 2031, 2053, 2091, 3031, 3053, 3091 дээн ышкаш оон-даа өске.

Тираж чорударының талазы-биле комиссияның даргазы **И. ПАРФЕНОВ.**
Харыысалгалыг секретарь **Т. ИЛЬИН.**

ТЫВАНЫҢ ХӨГЖҮМ-ШИИ ТЕАТРЫ

октябрь 14-те

Аныяктар кежээзи болурун чарлап тур

Программазы:

Концерт, танцы, фойеге эстрада хөгжүмү ойнаар.
Эгелээри кежээкиниң 7 шакта.

Дирекция.

КИНОТЕАТРЛАРГА

Бөгүн

«ВЛКСМ-НИҢ 30 ЧЫЛЫ» (улуг залга): — «Бабетта дайынче чоруп тур»—10, 12, 2.15 шактарда. «Дүргүн дугайында тоол»—4, 6, 8, 10 шактарда. «Паузрстиң дугайында суд чорудулгазы» деп кино-журнал «Дүргүн дугайында тоол» деп кино-биле кады үнер. (Биче залга):—«Бабетта дайынче чоруп тур»—5, 7, 9 шактарда.

«ВОСТОК»: «Муң шырайлыг кижи»—3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

КАД-ХЕМ» «Чагаалар келирин маннар»—11, 3, 5, 7, 9 шактарда.

Редактор К. С. ШОЙГУ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОНПАРЫ: редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчызының 35-24, пропаганда кылдызының 23-54, харыысалгалыг секретарьның болгаш харыысалгалыг дежурныйның 23-35, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт кылдыстериниң 25-38, партийжи-амыдырал болгаш культура-амыдырал кылдыстериниң 37-13, иштики информация кылдызының 20-60, чагаа болгаш совет тургузуг кылдыстериниң 21-27, литажылдакчыларның 22-64, бухгалтерияның 31-75, корректорларның 21-47. Солун келбейн барганда 32-75 телефонче долгаар.

ТС—00942

Чагыг № 2476. Культура эргелелиниң типографиязы.